

SOLIDARITA

solidarita.socsol.cz

cena 40 Kč solidární cena 60 Kč

24/128

4

JAN MÁJÍČEK:
EVROPSKÉ VOLBY -
DALŠÍ POSUN DOPRAVA I POTŘEBA
REORIENTACE STRANICKÉ LEVICE

12

SIMON ASSAF:
LIBANON V HLEDÁČKU
IMPERIALISMU

22

MARKÉTA JUŘICOVÁ:
JAK ZBROJENÍ NIČÍ KLIMA

8

MATĚJ ČERVENKA:
JARO V GAZE

18

PAVEL ŠNAJDR:
EVROPSKÁ UNIE A LEVICE

24

PETR DVOŘÁK:
REALISTICKÝ „MÝTUS“ SOCIÁLNÍ
REVOLUCE PODLE SORELA?

SOLIDARITA

SOLIDARITA.SOCSOL.CZ

„Soustavně číst – a tedy nejlépe i předplácet – časopis Solidarita má hned tři podstatné významy. Předně jde o normální okysličením mozku jiným pohledem na stejný svět, jenž takřka ve všech ostatních zdrojích zůstává zcela zabalen do totality cíleně selektovaných – většinou bezvýznamných – faktů a jednostranných výkladů. Solidarita do ničeho takového neupadá, naopak, je jedním z mála kroků vpřed mezi Skyllou manipulátorů shora a Charybdou neuspořádaných tlachů v digitálním vesmíru. Za druhé, se Solidaritou vstupujeme do

světa určité levicové tradice, kterou kdysi charakterizovalo heslo „Ani Washington, ani Moskva, ale mezinárodní socialismus“, tedy tradice, které jde o „socialismus zdola“, o skutečnou demokracii. A konečně: četba a předplatné Solidarity je solidaritou s ní, s jejím přetrváním na „trhu“ tištěného slova. Solidaritou s těmi, kteří usilují o reálnou a přijatelnou změnu poměrů. A ovšem solidaritou jako takovou, solidaritou vůbec, tím, co dnes společnost nejvíc potřebuje.“
Martin Hekrdla, novinář

Milé čtenářky, milí čtenáři, volby do europarlamentu poukázaly, co se týče Česka, na další posun směrem k ultrapravicí, a to včetně KSČM a její „vlastenecké koalice“. Tuto situaci analyzuje článek Jana Májička.

Co se týče zahraničních událostí, nejdůležitější z nich je stále dění v Palestině. Bezprecedentní masakr jejích obyvatel analyzuje článek

Matěje Červenky. S děním v Palestině souvisí události ve státu jí sousedícím, Libanonu. Ty analyzuje obsáhlá analýza Simona Assafa, libanonského socialisty sídlícího v Londýně.

V České republice se setkáváme v drtivé většině případů s kritikou Evropské unie vedené z pravicových pozic. Tento deficit se snaží odstranit článek Pavla Šnajdra.

Hořící planeta je nebezpečí, kterému by se měl věnovat každý levicový člověk. Tematizuje ho článek Markéty Juřicové, který ho analyzuje v souvislosti se zbrojením.

A nakonec otiskujeme článek Petra Dvořáka, zabývající se knihou George Sorela Iluze pokroku: rozklad marxismu.

Podnětné čtení přeje redakce Solidarity.

EVROPSKÉ VOLBY

DALŠÍ POSUN DOPRAVA I POTŘEBA REORIENTACE STRANICKÉ LEVICE

JAN MÁJÍČEK

Evropské volby nedopadly pro českou levičnici dobře. Na jedné straně se Stačilo! ukázalo jako efektivní, ale naprosto oportunistická cesta, jak získat mandáty ve volbách, na druhé straně cokoli progresivního a více nalevo od Pirátů propadlo z hlediska zisku europoslanceckých křesel. Pokud se nepodaří skutečný průlom ve spolupráci a orientaci levicových a progresivních sil, zůstane skutečná levice mimo poslaneckou sněmovnu na dlouho. V Evropě jsou pak důležité zejména výsledky v jednotlivých zemích, samotný Evropský parlament se příliš nezměnil, priority Evropské komise ale ano.

Když se před evropskými volbami vyjednávala společná kandidátka Socdem, hnutí Budoucnost a strany Levice, existovala naděje na spojení sil, které mohou zejména na evropské úrovni najít řadu styčných bodů. Neschopnost vedení Socdem (<https://casopisargument.cz/55376>) vedla ke krachu jednání a samostatné kandidatuře Levice v evropských volbách. Ačkoli naše interní cíle kampaně byly naplněny, takže jsme se skromnými prostředky, které má strana Levice k dispozici, dosáhli toho, co jsme chtěli, všeobecná situace levice je vážná.

OPORTUNISTICKÉ STAČILO!

Koalice Stačilo!, která stojí na KSČM, je pro tuto stranu v podstatě katastrofou. Po dlouhých letech velice vstřícné a pragmatické politiky jejího bývalého předsedy Vojtěcha Filipa se strana stále více politicky vyprazdňovala. Vojtěch Filip neváhal navrhovat zákon proti příživnictví, strašit migranty, nebo lobovat za byznysové zájmy. Na konci Filipova předsednictví byla podpora vlády Andreje Babiše, ze které si KSČM odnesla konec své přítomnosti v Poslanecké sněmovně – a konec Vojtěcha Filipa.

Kateřina Konečná jako jeho náhrada však nedokázala nabídnout žádnou alternativní perspektivu a ucelenou politickou vizi. A jediné, co sice jako odporná, ale pořád svým způsobem koherentní ideologie ve straně přežívalo, byl stalinismus. Josef Skála, kterého si Konečná vybrala za spojence, ji také uvedl mezi nacionalistickou a konspirační scénou.

Koalice Stačilo! je organizačním vyjádřením tohoto spojení. Nebyl tak problém, aby členka evropské parlamentní skupiny The Left (Levice) opakovala hesla a tvrzení krajní pravice o zhoubnosti migračního paktu, zeleném šilenství a obraně národních zájmů. To vše v příkrém rozporu s tím, co evropská parlamentní skupina hlásala a prosazovala.

Proč je to katastrofa pro KSČM? Protože se potvrzuje Filipova politická orientace na naprostou pragmatičnost, která si s programem a hodnotami nedělá hlavu. Jsme zkrátka proti – Fialovi, Bruselu, migrantům, Green Dealu, ale zejména kvůli tomu, že je to způsob, jak se zalíbit určitému množství lidí. Starý stranický program KSČM bude při pokračování koalice Stačilo! hrát stále menší roli, až bude opuštěn úplně. Možná bude tento postup opět slavit úspěch z hlediska poslaneckých mandátů, ale s levicí

bude mít pramálo společného. Konec konců není náhodou, že pro Kateřinu Konečnou mají slova chvály jak ODS blízký mediální podnikatel Michal Půr, tak předseda strany Motoristé Petr Macinka.

OKAMURA MÁ PROBLÉM

Právě zmínění Motoristé udělali čáru přes rozpočet místní krajně pravicové SPD. Ta se viděla na dva až tři mandáty a na svou kandidátku získala bývalého předsedu strany Svobodných Petra Macha. Macha nakonec překroužkoval a přeskočil Ivan David a stal se tak jediným europoslancem SPD. Velké plány na účast v nové a silné krajně pravicové skupině v Evropském parlamentu ale překazil ostrý posun doprava v ANO, které svojí silou představuje mnohem zajímavějšího partnera než SPD. Evropskou skupinu „Patrioti pro Evropu“ tvoří 12 stran, z nichž 7 bylo v minulém období členy „Identity a demokracie“ a nyní se spojilo s nováčky i přeběhlíky od konzervativců. Vedoucí silou této skupiny je fašistické Národní sdružení Marine Le Penové, které nyní vede Jordan Bardella, dále pak fašisté z rakouských Svobodných a maďarského Fideszu, které ještě doplňuje španělský neofrankistický Vox.

A protože část ODS zablokovala vstup Příisahy a Motoristů do konzervativní frakce ECR, skončili v Patriotech také dva poslanci této formace. Největší česká opoziční strana ANO tak spolupracuje s evropskou krajní pravicí a podle toho také bude vypadat kampaň do Poslanecké sněmovny, kde se bude ANO snažit využít všech zkušeností z Francie od Národního sdružení.

Pro Okamuru je to dvojí problém. Jednak zůstává v druhé, slabší a méně významné skupině, která může kritizovat Patrioty maximálně za to, že jsou málo fašističtí a „podléhají liberálům“, ale také proto, že jeho strana se bude zdát zbytečnou, když je tu větší a stejně pravicové ANO. Navíc se o hlasy rozhořčených lidí budou ucházet i Motoristé s Příisahou a i oni budou znovu slibovat návrat starého dobrého světa, kde bylo vše tak, jak má být.

Tím se jen posílí celkové směřování politiky doprava.

PIRÁTI JDOU KE DNU

Pirátská strana se vůbec nedokázala zorientovat v situaci, do které se dostala. Nejprve ji v parlamentních volbách podrazil koaliční partner STAN a na její účet získal největší počet poslanců, jaký kdy měl. Ivan Bartoš místo toho, aby zavelel k okamžitému rozchodu a odvelel Piráty do opozičních lavic, zopakoval chybu Zelených a nechal se s minimálním počtem poslanců obsadit do role užitečných otloukáků nejméně populární vlády, kterou kdy ČR měla. Tento krok mu samozřejmě usnadňovala pravicová část Pirátů jako jsou Ferjenčík nebo Michálek, kteří by sami patřili spíše do TOP 09. Právě jejich vliv pomáhá prosadit směřování Pirátů ke stále konformis-

tičtější postojům. Pamětníci pirátské politiky musí uronit slzu, když si vzpomenu na stálci pirátského programu jako byl boj proti Ochrannému svazu autorskému (OSA), který vybírá poplatky a zastupuje tak umělce. Tato parazitující organizace se však o svoje příjmy bát nemusí. Z rebelství zbyly Pirátům jen Bartošovy dredy.

Levice v Pirátech byla v době diskusí o dopadu volebního výsledku příliš slabá a neměla ujasněno, jak postupovat, takže bylo snadné prosadit vládní angažmá i přes děsivý volební neúspěch.

Pokud by se Piráti rozhodli pro opoziční úlohu, mohli sehrát roli hlasu protestního hnutí, které by nebylo nesené antivaxerskými, nacionalistickými a konzervativními sentimenty, ale levicovým programem. Hlas proti pravicové politice by tak měl možnost zaznívat nikoli z národně-konzervativních pozic, ale z pozic přinejmenším

adavatel, zpracovatel: KSCM

progresivních, byť by pirátská pravičce jistě škřípala zuby nad spojenectvím s různými „ultralevičáky“. Piráti by na tom samozřejmě vydělávali, protože by byli jedinou progresivní opozicí oproti krajně pravicové SPD a podobně odpornému hnutí ANO. Na druhé straně by měly všechny skupiny protestující proti vládě spojence a nemuseli bychom být svědky demonstrací, které se ideově inspirovaly u nejruznějších proudů krajní pravice.

Zkušenosti z minulých masových protestů ukazují, že právě neexistující parlamentní spojenec chyběl levici v širokém slova smyslu, aby byla schopna postavit se vládní politice s vlastním programem. Vrábel nebo Rajchl se mohli s klidem odkazovat na tvrzení, která do televize pronášeli Babiš nebo Okamura. Levice nic takového neměla. Jak hnutí proti škrtům z let 2010–2012, tak předešlé hnutí proti americkému radaru, čerpala svoji legitimitu právě ze skutečnosti, že jejich

požadavky si osvojila část tehdejší parlamentní opozice.

Pirátská strana je díky své vládní účasti na sestupu a opisuje po trochu jiné trajektorii vývoj Bursíkovy Strany zelených. Pirátská levice by se tak měla začít poohlížet po smysluplném plánu, jak zachovat co nejvíce organizačních struktur, které ale musí fungovat už v jiné straně.

ZÍSKAT SRDCE A MYSL

Skutečnou levici čeká nelehká dvojitá práce. Na jedné straně si musí odpracovat ideovou a ideologickou práci, aby mohla poskytnout ucelený pohled na svět tak, jak si ho představuje. „Ale doba ideologií je přeci pryč, rozdělení na levici a pravici je zastaralé,“ volají mnozí. Právě naopak! I tento rozšířený názor je důkazem vítězství dominantní pravicové ideologie tak, jak ji systematicky a dlouhodobě pěstuje ODS. I výše zmínění Motoristé jsou produktem ODS a sami o sobě mluví

jako o „ODS revival“. Kdo by snad pochyboval, že je ideologie opravdu to, co ODS definuje, ať se podívá na slavný projev bývalého ministra životního prostředí v Topolánkové vládě Tomáše Chalupy o „víře v kapitalismus“ (<https://youtu.be/PmYlb5JeZq8>) nebo na nedávné projevy z kongresu této strany v podání „potřebujeme více ideologů“ Marka Bendy (<https://www.ods.cz/clanek/25532-projev-predsedy-poslaneckeho-klubu-ods-marka-bendy-na-31-kongresu>) a „odbory jsou nepřítel“ Pavla Drobila (<https://www.ods.cz/profil/302-pavel-drobil/clanek/25571-vystoupeni-pavla-drobila-v-ramci-politicke-diskuse>).

Levice se nesmí bát vystoupit se svým viděním světa, který je založen na sociální spravedlnosti. Svět, ve kterém nevládnou nadnárodní korporace skrze svou obrovskou koncentraci moci, ani oligarchové schopní skrze vlastnictví médií zajistit vítězství jim nakloněných stran. Zejména stra-

nická levice tak zkrátka musí znovu objevit své antikapitalistické kořeny, protože systém založený na nekonečné honbě za ziskem vede v důsledku až k destrukci demokracie, ze které se stává jen prázdná hra – kdo nemá dost peněz na reklamu, ten si může říkat co chce, ale nikdo ho poslouchat nebude.

Přitom není potřeba si myslet, že praktických a bezprostředních reforem, o které se dá usilovat, je málo. I umírněné návrhy na regulaci nerovností a odstraňování nejviditelnějších nespravedlností jsou pravicí odmítány jako útoky na svobodu či soukromé vlastnictví.

Tím druhým úkolem je, aby se levicové strany staly přirozenou součástí všech sociálních hnutí, iniciativ a odborů, které vedou každodenní zápas za obhajobu práv obyčejných lidí. Ať už je to Iniciativa nájemníků a nájemnic, klimatické hnutí, hnutí za solidaritu s Palestinou, feministické a queer aktivity, boj odborů proti nevyplácení mezd či šikaně na pracovišti nebo boj proti rasismu a fašismu, tam všude by měli členky a členové stran být a aktivně pomáhat, aby bylo cílů oněch hnutí dosaženo.

Ruku v ruce s touto orientací na organizování a budování hnutí jde také opuštění voleb jakožto jediného a výsadního cíle. To neznamená, že by

měla stranická levice na své zvolení rezignovat. Ale její působení se musí soustředit na více úrovní a více oblastí, než jsou jen volby do různých zastupitelských orgánů. Volby jsou hodně, ale nejsou všechno.

Oba úkoly jsou dlouhodobé, ale jsou nezbytné pro to, aby levice získala potřebnou sílu pro realizaci své vize spravedlivé společnosti. Nikdy nás nebudou podporovat miliardáři, abychom mohli spoléhat na dostatečný příliv peněz. Naše síla musí vycházet z lidí a z jejich energie, podpory a aktivní účasti. Revoluční i reformistická levice ale musí nejprve dokázat, že je k něčemu dobrá. Tak tedy nesmutnit, ale organizovat!

JARO V GAZE

MATĚJ ČERVENKA

Již sedm měsíců v Gaze trvá válka, která ani v tomto regionu zmítaném boji po desetiletí nemá obdoby. A s tou pokračuje i bezprecedentní zabíjení Palestinců jak v Gaze, tak na Západním břehu.

Většina obyvatel pásma Gazy je vysídlena v uprchlických táborech na jihu země, mnozí z nich jsou sužováni hladomorem či nedostatkem pitné vody. Nadto jsou vraždění humanitární pracovníci, zdravotníci, bombardují se nemocnice, ničí se domovy Gazanů, školy a náboženské budovy. To vše za stálé podpory a dotování vlády USA a zemí tzv. „civilizovaného“ Západu, z nichž ve svém úsilí být neochvějným spojencem Izraele vyniká Česká republika. Její vládní činitelé stvrzují tento „pakt“ zasláním zbraní v říjnu 2023, svou nekritickou proizraelskou rétorikou, hlasováním v OSN a trvající obchodní spoluprací. Avšak existují státy, které se rozhodly nepodílet se na genocidě palestinského lidu, a zcela přerušují obchodní styky s Izraelem či dodávky zbraní. Další nadějí jsou protesty na univerzitách, a to jak v USA, tak i v dalších zemích, které, byť umlčovány silou, svědčí proto, že lidé si začínají být vědomí toho, co se v Gaze děje. Šířením povědomí o situaci v Gaze, bojkotem nadnárodních korporátů, které financují válku, a podporou studentských hnutí, můžeme společně vyvinout tlak na naši vládu, vlády evropských zemí a jejich prostřednictvím i na Izrael.

ČERNÁ ČÍSLA:

Ke 3.5.2024 bylo v Gaze za 7 měsíců války zabito nejméně 34 600 lidí, z nichž nejméně 14 500 bylo dětí. Na Západním břehu je evidováno 500 obětí, z toho 124 dětí. Pohled z globální perspektivy je alarmující - dle serveru Oddělení pro výzkum míru a konfliktů z University v Uppsale např. v roce 2018 zemřelo ve všech válkách na celém světě 89 tisíc lidí, v roce 2019 79 tisíc. Dle serveru Statista.com v roce 2022 zemřelo ve válečných konfliktech 8647 dětí. Statistik ukazujících, jak je tato válka hroživá je nespočet, např. údaje z ledna 2024 o počtu zabitých lidí za jeden den publikované nezisko-

vou organizací OXFAM. Committee to Protect Journalism (CPJ) je organizace, která se zaměřuje na ochranu svobody tisku a práv novinářů po celém světě. Shromažďuje data a informuje veřejnost o padlých, zraněných či nezvěstných novinářích z celého světa - v Palestině a Izraeli od roku 1992. Dle její zprávy bylo za rok 2023 zabito 99 novinářů na celém světě, z toho více než tři čtvrtiny ve válce v Gaze. A to navzdory nutné ochraně žurnalistů dle mezinárodního práva (rezoluce Rady bezpečnosti OSN 2222/2015). Ke 3.5. jejich počet vystoupal až na 97, z nichž naprostá většina je palestinského původu (92 Palestinců, 3 Libanonci, 2 Izraelci). To je dáno jistě i tím, že pro zahraniční novináře je téměř nemožné se do Gazy dostat. Nicméně jsou potvrzeny i cílené útoky na novináře, např. na Hamza Al Dahdouha, syna šéfa úřadu Al-Jazeera Gaza Wael Al Dahdouha, a Mustafa Thuraye, nebo také Issama Abdallaha zabitého v jižním Libanonu. Pro úplnost - 4 další novináři jsou nezvěstní a 24 jich bylo zatčeno. Žádná válka v historii nebyla pro novináře smrtelnější.

HUMANITÁRNÍ TRAGÉDIE

Nicméně není to jen denodenní bombardování, kterému musí Palestinci čelit. Již v prosinci 2023 organizace Integrated Food Security Phase Classification [ICP] upozornila na nedostatek potravin a riziko rozvoje hladomoru nejpozději během května 2024, pokud nedojde k ukončení bojů a neobnoví se dodávky základních potřeb. To se nestalo. Navíc, v únoru 2024 celkem 17 zemí včetně USA a EU prakticky ze dne na den přestaly finančně podporovat Úřad pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě [UNRWA] poté, co organizace byla bez předložených důkazů Izraelem nařčena, že jejich 12 zaměstnanců se podílelo na teroristickém útoku 7. října. Jen pro zajímavost, jedná se o částku dosahující až 450 miliónů

dolarů. Další obvinění zaměstnanců přibyla v březnu a dubnu. UNRWA sdílí seznamy svých zaměstnanců s Izraelem i s okolními státy, tedy pokud by Izrael věděl o integraci Hamásu do struktur OSN, měl by signalizovat svá zjištění již před útokem. Stále probíhající vyšetřování vnitřním orgánem OSN [OIOS] zatím neprokázalo žádnou spojitost zaměstnanců UNRWA s teroristickým útokem, Izrael zatím žádné důkazy neposkytl. Toto nepodložené osočení následovalo poté, co Mezinárodní soudní dvůr (ICJ) vydal prozatímní rozhodnutí ve věci genocidy Jihoafrické republiky vs Izrael. Zde je nutno krátce připomenout verdikt ICJ. Ten sice nepřikázal Izraeli pozastavit vojenské operace, ale nařídil mu, aby přijal opatření zamezující genocidě, předcházel a trestal podněcování ke genocidě, umožnil humanitární pomoc v pásmu Gazy, přijal více opatření na ochranu Palestinců. Poslední nařízení ukládalo Izraeli povinnost zaslat zprávu o přijatých opatřeních do jednoho měsíce. To Izrael splnil, nicméně zpráva není veřejně dostupná. Dle lidskoprávních organizací je však situace ještě horší než v lednu a dle Human Rights Watch [HRW] Izrael nesplnil ani jedno z nařízených opatření. Soud pokračuje.

Některé státy již svou podporu UNRWA obnovily, nicméně největší donor, USA, zatím ne, a ani tak neučiní minimálně do března 2025. USA však nejsou jediné, UNRWA zatím přišla o veškeré dotace ze Spojeného Království, Švýcarska, Rakouska a Itálie. To bez pochyb přispělo k humanitární katastrofě, která se v Gaze odehrává. Dle zprávy Oxfam z 3. dubna jsou lidé v severní Gaze nuceni žít v průměru z 245 kalorií denně (dle doporučení WHO by měl být denní příjem dětí ve věku 1-5 let mezi 1000-1400 kalorií). Dle WHO stoupl počet dětí mladších 5 let, které jsou akutně podvyživené na 12.4 až 16.5%. Ministerstvo zdravotnictví Gazy v dubnu uvedlo, že kvůli hlado-

vení a dehydrataci zemřelo na severu Gazy 32 osob, z toho 28 dětí, což následně potvrdily i jiné organizace jako Save the Children a WHO. Mezinárodní humanitární právo zakazuje hladovění civilistů jako způsob vedení války. Pokud k tomu záměrně dochází, jedná se o válečný zločin.

CENTRAL WORLD KITCHEN

V březnu bylo oznámeno, že se otevře námořní humanitární koridor z kyperského města Larnaka do Gazy. 30.3. dorazil do Gazy konvoj 3 lodí vezeoucích humanitární pomoc o celkové váze 400 tun. 1. dubna však izraelská armáda zabila sedm humanitárních pracovníků a zaměstnanců World Central Kitchen (WCK), jedné z nejdůležitějších organizací zajišťující dodávky potravin v Gaze. Jedna z jejich hlavních ambicí bylo distribuovat humanitární pomoc, která se do Gazy dostane středomořským koridorem. Náklad obsahující potraviny, léky i hygienické pomůcky jeli vyložit ve třech řádně označených kamionech do skladu blízko Dajr al-Balah, jednalo se přibližně o 100 tun. V jednom z vozů snad měl jet ozbrojený muž, který se však ze skladu s ostatními již nevracel. Na zpáteční cestě, trase, která byla předem schválena IDF, zaútočila izraelská armáda z dronu postupně na všechny tři kamiony, a to i přesto, že pracovníci, kteří útok na první vůz přežili, ihned kontaktovali izraelské vedení. Zemřelo všech sedm osob, kromě Palestinců byli zabiti i tři Britové, Australanka, Polák a Američano-Kanadan. Jaké byly důsledky toho útoku? Jak WCK, tak ale i další huma-

nitární organizace, pozastavily svou činnost v Gaze, což vedlo k omezení dodávek jídla v zemi, která již tehdy byla na pokraji hladomoru. Benjamin Netanyahu ve své reakci na útok sdělil: „Došlo k tragické události, při které naše síly neúmyslně ublížily nebojícím osobám v pásmu Gazy...to se děje ve válce. Provedeme důkladné šetření a jsme v kontaktu s vládami, uděláme vše pro to, abychom zabránili opakování.“ To ale neodpovídá tomu, co následovalo. Vedením vyšetřování IDF byl pověřen generálmajor Yoav Har-Even, prezident a generální ředitel Rafael Advanced Defense Systems, zbrojní firmy, s níž obchoduje IDF a je pro něj naprosto zásadní. Dále, propuštěni byli dva důstojníci, kteří měli být za útok odpovědní. Jeden z nich, velitel Nochi Mandel, osadník na Západním břehu, v lednu 2024 podepsal se 130 záložními důstojníky dopis, v němž žádali, aby Gaza byla zbavena humanitární pomoci, včetně dodávek do nemocnic. Další tři byli napomenuti. Ve zprávě IDF není žádná zmínka o tom, že by mělo dojít ke stíhání těch, kteří s útokem měli něco společného. Je také otázka, nakolik představitelé izraelské vlády útok opravdu odsuzují, neboť krátce poté, co s vojáky IDF rozvázala pracovní poměr, se ministr národní bezpečnosti Itamar Ben-Gvir vyjádřil, že: „Rozhodnutí náčelníka generálního štábu propustit vyšší důstojníky je opuštěním bojovníků uprostřed války a vážnou chybou, která vyjadřuje slabost.“

Izrael podle všeho však pouze plní to, k čemu vyzval ministr obrany Yoav Gallant ve svém projevu 9. října, jenž byl vyslán napříč televizními stanicemi

mi v Izraeli, a kdy vyzýval k úplnému obležení Gazy, kde nebude elektřina, jídlo, voda, palivo a všechno bude zavřené. Dále řekl: „Bojujeme s lidskými zvířaty a podle toho jednáme.“ Není však jediný, kdo takto motivuje vojáky IDF. Dnes 95letý Erda Yachin, veterán, který se osobně podílel na masakru v Deir Yassin v roce 1948 jako člen milice Lehi, pronášel takováto slova povzbuzení k izraelským vojákům: „Vymažte je [Gazany], jejich rodiny, matky a děti. Tato zvířata už nemohou žít.“ K útoku na WCK se vyjádřili poněkud jednotvárně představitelé všech zemí zavražděných pracovníků, většinou s apelem, aby Izrael převzal plnou zodpovědnost a incident nezávisle vyšetřil. Nicméně jsou to právě oni, kteří se neohradili proti Gallantově výroku, a naopak poskytli Izraeli bílko šek, čehož důsledky dnes pozoruje celý svět. Nelze však opomenout, že v Británii někteří poslanci, poté i 600 právníků včetně bývalých soudců Nejvyššího soudu, vyzvali k ukončení prodeje zbraní do Izraele. Proti nim se ohradil bývalý premiér Boris Johnson s prohlášením, že by to bylo „ostudné“. Rishi Sunak opakoval mantru Západu: „Stojíme za právem Izraele porazit hrozbu teroristů z Hamásu a bránit svou bezpečnost.“ A to tedy zřejmě za jakýchkoliv okolností a s jakýmkoliv následky.

Na konci dubna WCK oznámila, že obnovuje svůj provoz v Gaze pozemní cestou, a nyní distribuuje Palestincům denně 200 tisíc porcí jídla. Nicméně stále je množství humanitární pomoci nedostatečné. Před 7. říjnem přijíždělo do Gazy denně 500 nákladních aut s potravinami a základními potřebami.

V dubnu to bylo pouze něco kolem 300, nejvíce za pól roku bojů, nicméně ta se vůbec nedostane do severních oblastí Gazy, kde je momentálně situace nejhorší. Jako řešení některé státy, především ty, které poskytují Izraeli zbraně, navrhuji shazování balíků z letadel, nicméně to je spíše kritizováno - například dle prohlášení 25 nevládních organizací z března nelze zajistit potřebné množství humanitární pomoci letecky. Jeden shozený balík váží cca 1 tunu, kdežto do jednoho kamionu lze naložit až 20 tun. Je také problém se správnou distribucí obsahu balíků, např. zdravotnických pomůcek, v neposlední řadě již bylo popsáno několik případů, kdy byli balíky zabiti a zraněni lidé. Rovněž alternativa pomoci po moři není na místě - to především z důvodu nutnosti vybudování přístavu, neboť v Gaze byly přístavy zničeny, a také obtížné logistiky vykládání a nakládání dodávek do nákladních vozů. 15. března dorazila do Gazy první loď, vezla pomoc o váze 200 tun, to odpovídá 10 kamionům. Koridory také nevyřeší vysokou míru odepření přístupu a čekání na kontrolních stanovištích. A svým způsobem je to také legitimizace pozemní blokády. Jedinou možností jak doručit potřebné množství pomoci je okamžité humanitární příměří a nechat proudit konvoje s humanitární pomocí neomezeně pozemní cestou.

ZDRAVOTNICKÁ PÉČE

Mimo to v Gaze kolabuje zdravotnický systém, neboť útoky Izraele byla vyřazena většina nemocnic. Jako první byla zasažena 17. října nemocnice Al-Ahli, nicméně nikdo nebyl hnán k odpovědnosti. Z 36 nemocnic nyní v Gaze částečně funguje pouze 12. Jeden příklad za všechny - v březnu izraelská armáda zaútočila na největší nemocnici v pásu Gazy Al-Shifa těžkými zbraněmi i tanky. V tu dobu ji využívaly jako úkryt tisíce Gazanů. Byly zabity desítky lidí a zničena většina zařízení. Izraelská vláda se odvolávala na to, že nemocnice byla střediskem Hamásu, nicméně na podporu tohoto tvrzení předložila jen málo ověřitelných důkazů. Dostupná svědectví zúčastněných vypovídají o neuvěřitelném utrpení, za všechny je nutno alespoň zmínit výpověď lékaře Ghassan Abu-Sitta, současného rektora Univerzity v Glasgow, který popisoval, jak tisíce lidí podstupovaly nesmírně bolestivé, život zachraňující výkony bez anestetik, protože nebyla

dostupná. Nebo jak ošetřoval zranění způsobené chemickými bombami. Tento lékař chtěl kolaps zdravotnictví v Gaze přiblížit před pár dní francouzskému senátu, ale nebyl vpuštěn do země na základě zákazu vstupu do celého Schengenu zavedeného německými úřady. Útoky na nemocnice, kde jsou civilisté, je další porušení mezinárodního humanitárního práva. Je zřejmé, že jsme svědky jednoho z nejbrutálnějších konfliktů, který nemá ve 21. století obdoby. A proti jeho ukončení opakovaně hlasuje nejmočnější stát světa a také Česká republika [jak v říjnu, tak v prosinci 2023 Česká republika ve Valném shromáždění OSN hlasovala proti rezolucím vyzývajícím k okamžitému příměří].

PŘÍPAD NĚMECKO

Po celou dobu války v Gaze Německo dává mezinárodnímu společenství jednoznačně najevo, že stojí bezvýhradně na straně Izraele. Jak řekl 12. října kancléř Olaf Scholz: „Pro Německo existuje jen jedno místo, a to po boku Izraele“. Sami Němci palestinského nebo arabského původu byli vyzýváni samotným prezidentem, aby se distancovali od Hamásu a antisemitismu. Dokonce ve spolkové zemi Sasko-Anhaltsko byl vydán dekret, v němž žadatelé o občanství museli deklarovat svou podporu právu Izraele na existenci. Četné demonstrace na podporu Palestinců byly zakázány, někdy jen pár minut před jejich začátkem. Zdůvodněním byla ochrana veřejného pořádku či obava z antisemitismu. Naopak projevy islamofobie jsou tolerovány již desetiletí, a jen těžko lze čekat, že by se na tom něco mělo měnit vzhledem k růstu volebních preferencí krajně pravicové AfD.

V říjnu i v prosinci 2023 během hlasování Valného shromáždění OSN o příměří v Gaze se Německo dvakrát zdrželo. Poprvé s odůvodněním, že nebyl zmíněn a odsouzen Hamás jako příčina války, podruhé s tím, že „Izrael má právo se bránit a zničit Hamás, který pro něj představuje největší hrozbu“, jak vysvětlil mluvčí CDU pro zahraniční záležitosti. Ministryně zahraničí Annalena Baerbock po hlasování alespoň poukázala na utrpení civilistů v Gaze. Tato vyjádřená lítost je však ve značném rozporu s rychlostí, s jakou Německo přestalo podporovat UNRWA, především však také s množstvím zbraní, které Německo exportuje

do Izraele. Dle Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru z roku 2023 pochází 69% z nákupu zbraní od amerických firem, hned na druhém místě je Německo se svými přibližně 30%. Recipročně, Izrael je druhý největší vývozce zbraní do Německa, a to z 16%. Svět zbystřil poté, co Nikaragua v březnu podala žalobu na Německo k Mezinárodnímu soudnímu dvoru [ICJ] z napomáhání genocidy v Gaze, a žádala, aby Německu soud nařídil zastavit vojenskou a jinou pomoc Izraeli a zároveň přikázal obnovit financování UNRWA. 28. dubna ICJ její žádost zamítl. Uvedl, že nebyly splněny zákonné podmínky pro vydání takového příkazu, rozhodl proti žádosti v poměru 15:1. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že „okolnosti, jak se nyní Soudnímu dvoru uvedly, nejsou takové povahy, aby vyžadovaly výkon jeho pravomoci podle článku 41 statutu stanovit předběžná opatření“. Dále dodal, že ICJ je znepokojen situací v Gaze a připomenul všem stranám povinnost respektovat článek I Ženevské úmluvy. Ano, ten článek, který se týká ochrany osob ve válce, zejména civilistů. V průběhu soudního procesu, přesně 12. dubna se však ukázalo, že ani pouhé vyjádření podpory Palestincům není v Německu myslitelné. Ten den vtrhla policie na palestinský kongres v Berlíně pořádaný Židovským hlasem pro mír a DIEM25 ve chvíli, kdy jeden z pozvaných řečníků - výše zmíněný Ghassan Abu Sittah, kterému byl předtím násilně odepřen vstup do Německa na letišti, jeho strýc Salman Abu-Sittah a Yanis Varoufakis, bývalý řecký ministr financí měl promluvit online přes ZOOM.

Při razii policie vypla proud, zabavila mikrofony a bylo zadrženo několik účastníků. O Izraeli se tedy může mluvit v Německu jen zcela nekriticky. I pouhý popis nezměrného utrpení v Gaze, jehož člověk, v tomto případě lékař, je sám svědkem, je bráno jako projev antisemitismu.

MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD

Stále probíhá vyšetřování některých izraelských vládních a armádních představitelů u Mezinárodního trestního soudu [International Criminal Court; ICC]. Palestina patří do jurisdikce ICC od roku 2015. O čtyři roky později si vyžádala tehdejší žalobkyně rozhodnutí k územnímu rozsahu pravomoci soudu kvůli statusu palestinských území. Již tehdy uvedla, že z předběžného vy-

šetřování z roku 2015 vyplývá, že v Palestině byly spáchány válečné zločiny. V roce 2021 bylo schváleno, že ICC může vyšetřovat možné válečné zločiny spáchané na palestinském území, tedy v Gaze, Západním břehu i Východním Jeruzalémě. 12. října, pár dní po propuknutí války mezi Izraelem a Hamásem, hlavní žalobce ICC Karim Khan prohlásil, že válečné zločiny spáchané jak Palestinci na izraelském území, tak i Izraelci na území palestinském, budou spadat do jurisdikce palestinského vyšetřování ICC. Izrael sám, stejně jako USA členy ICC nejsou. 8. listopadu 2023 podaly tři palestinské lidskoprávní organizace žalobu k ICC, v níž soud vyzvaly, aby vydal zatykač na premiéra Netanjahu, prezidenta Herzoga a ministra obrany Gallanta pro genocidu, podněcování ke genocidě a zločin apartheidu. Toto vyšetřování stále probíhá. Izraelský premiér dlouhodobě ostře kritizuje ICC, například pro jeho údajnou ignoraci skutečných válečných zločinů, kdy na místo toho pronásleduje stát Izrael atd. Silné výroky, jenž z jeho úst planou ohledně pokračování mocných úderů na své nepřátele bez ohledu na verdikt ICC, jistě působí mobilizačně na jeho komplice, nicméně pokud by byl zatykač na jeho osobu i ostatní schválen, hrozilo by jim zatčení v případě vycestování mimo Izrael, třeba na půdu EU. Navíc by bylo pro izraelské spojence obtížné předstírat, že jejich vyzbrojování Izraele nepřispívá k válečným zločinům.

MEZINÁRODNÍ PODPORA

Se vzrůstajícím počtem obětí a prohlubující se humanitární katastrofou v Gaze můžeme vidět, jak zástupci některých zemí odsuzují válečné praktiky Izraele. Prezident největší jihoamerické země Luiz Inácio Lula da Silva v únoru během summitu Africké unie dokonce přirovnal izraelské vraždění v Gaze k nacistické genocidě na Židech během druhé světové války. Prezident Kolumbie Gustavo Petro 2. května prohlásil, že s Izraelem přerušuje veškeré diplomatické vztahy. To není příliš překvapivé vzhledem k propalestinské rétorice prezidenta Petro, nicméně je to mimořádné co do dlouhodobých vztahů mezi Izraelem a Kolumbií. Ta se tak stala další ze zemí Latinské Ameriky, po Bolívii, Hondurasu, Belize, která k tomuto kroku přistoupila. Navíc se v únoru rozhodla pozastavit nákup izraelských zbraní.

Před několika dny informovalo Turecko o přerušení veškerého obchodu s Izraelem. Tyto tendence však na Západě zatím příliš patrné nejsou. Výjimkou je Kanada, která pozastavila dodávky zbraní do Izraele, a Nizozemsko, kterému soud zakázal prodávat do Izraele náhradní díly pro stíhačky F-35 vlastněné USA. Oproti tomu vlády Španělska, Malty, Irska a Slovinska projevily svou solidaritou s Palestinou tím, že v době masakrů civilního obyvatelstva jí chtějí uznat jako samostatný stát. V únoru poslanci britské Labour Party (LP) podpořili pozměňovací verzi návrhu Skotské národní strany vyzývající k okamžitému zastavení bojů, masivní humanitární pomoci v Gaze s apelem na propuštění rukojmích. Těžko říci, co vedlo vedení LP k takovéto změně rétoriky. Zda uvědomění si hrůz, které se v Gaze odehrávají, nebo je to pouze prostý kalkul před nadcházejícími parlamentními volbami na přelomu roku.

Také USA sice opakovaně Izrael kritizuje za způsob vedení války a odpirání humanitární pomoci civilistům, nicméně na jejich politiku to zatím moc vliv nemá, s výjimkou hlasování o příměří v Radě bezpečnosti na konci března, kdy USA neuplatnily své právo veta, ale zdržely se. Nicméně již pár dní poté Bidenova administrativa schválila zákon o zahraničním financování ve výši 94 miliard dolarů, z nichž cca 60 miliard má jít na pomoc Ukrajině, zbytek si mezi sebe rozdělí Izrael a Taiwan.

NOVÁ NADĚJE?

Události, které by mohly mít potenciál mobilizovat občanskou společnost a zároveň vést k tlaku na administrativu USA i dalších západních zemích začaly poměrně nenápadně. 17.4. studenti Kolumbijské univerzity v New Yorku obsadili část areálu univerzity a postavili tam okolo 50 stanů jako protest proti dění v Gaze s požadavkem na ukončení veškeré spolupráce univerzity s Izraelem a s firmami investujícími v Izraeli. Univerzita totiž disponuje nadačním fondem v hodnotě přes 13,5 miliardy dolarů, většina těchto peněz slouží k investicím, například do IT firem, ale i do největší zbrojařské společnosti světa - Lockheed Martin, dále do firmy HEICO, což je letecká společnost vyrábějící elektronické součástky letadel, medicínského vybavení, která ale také pomáhá integrovat malá města a vzdálené

regiony do izraelského], Black Rock [investiční firma s aktuálně největším objemem spravovaných aktiv na světě] atd. 18.4. byla rektorkou Minouche Shafik povolána newyorská policie, která po vstupu do kampusu začala hromadně zatýkat protestující. Následující den byly stany postaveny znovu, jednání s vedením univerzity selhalo, postupně události vyústily v zatčení více než stovky protestujících. To zažehlo protesty na dalších univerzitách po celých USA a postupně i v Kanadě, Velké Británii, Francii, Německu a v mnoha státech celého světa. Columbia nyní navíc čelí akademickému bojkotu poté, co více než 1400 akademiků z celého světa podepsalo dopis, v němž uvedli, že se nebudou účastnit akademických a kulturních akcí na univerzitě a její přidružené společnosti Barnard College, dokud nebudou zrušeny suspenzace studentů účastnících se protestů, nebude odstraněna policie z kampusu a dokud nerezignuje Shafik.

Nezbývá než doufat, že tyto protesty budou sílit a šířit se na další univerzity tím víc, čím víc bude vedení univerzit neústupněji lpět na investicích do firem, které Izraeli poskytují finanční krytí pro páchaní genocidy. Natož pak v situaci, kdy se bude vedení univerzit nadále obracet k násilí proti vlastním studentům a k jejich vylučování. To by jistě administrativa USA nemohla ponechat bez povšimnutí, zvláště pak v roce, kdy se budou konat volby prezidenta Spojených států.

CO DÁL?

S napětím budeme očekávat vývoj mírových jednání v Káhiře mezi zástupci Hamásu, Izraele, Katarem a šéfem CIA, neboť to může být poslední diplomatický pokus, jak odvrátit hrozící pozemní invazi v Rafahu. Ta by byla nejspíše jednou z nejděsivějších ran pro palestinský lid a zároveň neobhájitelným morálním selháním Západu. Ať rozhovory dopadnou jakkoliv, my z bezpečí svých domovů nesmíme polevit v šíření povědomí o dění v Palestině, v organizaci demonstrací a vyvíjení tlaku na naše vládní představitele, kteří, nevidouce pro své zájmy, omámeni spojenectvím s židovským státem, se ženou do role spolupachatelů rasové a nábožensky motivovaných jatek.

LIBANON V HLEDÁČKU IMPERIALISMU

SIMON ASSAF

Libanon je v hledáčku imperialismu. Spolu s Jemenem je jednou ze dvou zemí, které se v současnosti účastní vojenských akcí na podporu Palestinců. Přesto zneklidňující vyhlídka, že se válka v Gaze přenese přes severní hranici Izraele, vyvolává mezi západními představiteli znepokojení.

Historie Izraele zahrnuje tři invaze do Libanonu: v letech 1978, 1982 a 2006. Během poslední konfrontace zasadil Hizballáh („Boží strana“) Izraeli během 33denní války ponižující úder. Navzdory krutosti válek a neúměrnému počtu civilních obětí se Izraeli nepodařilo dosáhnout svého hlavního cíle - podrobit si odboj.

Od roku 2006 se však mnohé změnilo. Hizballáh se nyní stal nedílnou součástí přežití libanonského státu a rozhodl se upřednostnit neoliberální reformy před potřebami obyčejných lidí. Rovněž poskytl podporu režimu Bašára Asada při potlačování syrské revoluce a pomohl stabilizovat slábnoucí libanonský politický systém uprostřed tzv. říjnové revoluce v roce 2019. Zásadně se změnil třídní charakter strany, která se odklonila od své tradiční základny mezi chudými šíitskými muslimy a stala se z velké části ovládanou novou střední třídou.

Spojené státy a Francie spolu s prozápadními arabskými režimy učinily ze zničení Hizballáhu strategickou prioritu. Imperialismus považuje silný libanonský stát za protiváhu této strany. Přesto se libanonské bezpečnostní síly nemohou vyrovnat síle Hizballáhu a existují pochybnosti o soudržnosti armády, zejména pokud by dostala rozkaz zaútočit na oblasti ovládané šíity. Pro západní mocnosti je v sázce hodně, nicméně válečné tempo má svou

vlastní logiku, poháněnou izraelskou vládou, která je stále více ochotna riskovat vše, aby vyřešila palestinskou i libanonskou otázku najednou.

VOJENSKÁ MOCNOST

Odhady současné vojenské síly Hizballáhu se různí. S ohledem na své spojení může nasadit desítky tisíc vysoce vycvičených a motivovaných bojovníků. Disponuje také arzenálem více než 100 000 raket, včetně řízené munice schopné zasáhnout klíčové strategické cíle hluboko na izraelském území, například petrochemické závody. Její výzbroj zahrnuje také protiletadlové systémy, které ohrožují izraelskou vzdušnou převahu nad jižním Libanonem. Tato bojová schopnost je zakořeněna v hluboké a rozsáhlé síti podzemních šachet a bunkrů, kterou Izraelci označují jako „zemi tunelů“.[1]

Probíhající střety „tit-for-tat“ v rámci války nízké intenzity Izrael vyvedly z míry. Izrael se uchýlil k atentátům na velitele Hamásu a Hizballáhu a k nasazení fosforových střel v divoké přírodě, na farmách, v sadech a olivových hájích, a vyhnal z domovů více než 100 000 Libanonců. Hizballáh v odvetě vypálil rakety na vojenské základny a pohraniční obranné linie, což vedlo k vysídlení

přibližně 80 000 Izraelců z jejich domovů.

Itamar Ben-Gvir, izraelský ministr národní bezpečnosti a vůdce krajně pravicového křídla v zemi, chce, aby Netanjahuův válečný kabinet přepsal pravidla boje. Tvrdí, že „je načase opustit současný předpoklad na severu s Libanonem“, přičemž se odvolává na neformální dohody, které dosud omezovaly rozsah vojenských akcí podél hranice. Logika války může Ben-Gvirovi jeho přání splnit. Nedávné události naznačují rozšíření nepřátelských akcí za dohodnuté geografické hranice, tedy 20 kilometrů na obou stranách hranice. Na každý izraelský útok reaguje Hizballáh hrozbou eskalace. Příznak plnohodnotné války se vznášá na obzoru, zejména proto, že USA daly jasně najevo, že jakékoli příměří v Gaze se nebude vztahovat na Libanon. Vítězství Izraele na těchto vražedných polích však není zdaleka jisté.

Rostoucí tlak Netanjahuova kabinetu na vojenskou ofenzívu zastírá skutečnost, že strategie obléhání obyvatelstva bombardováním ve stylu Gazy je v Libanonu nerealizovatelná. Na rozdíl od Gazy zde neexistují fyzické bariéry, které by lidi uvěznily. Neexistuje ani režim podporovaný Západem, který by obléhání podpořil. Místo toho by Izrael musel rozpoutat masové

ničení v celé zemi, včetně oblastí mimo tradiční bašty Hizballáhu v jižním Bejrútu, údolí Bekáa a jižním Libanonu. To by znamenalo realizaci takzvané izraelské doktríny Dahieh, tedy promyšlené použití nepřiměřené a masivní síly proti civilistům k zajištění svých válečných cílů.[2]

Libanon je mozaikou regionů a Izrael se bude zdráhat některé z nich zapojit do války. Východní Bejrút a jeho okolí jsou v drtivé většině křesťanské, zatímco bejrútská předměstí jsou etnicky různorodými dělnickými komunitami.

Historickému obchodnímu centru hlavního města dominují saúdské investice. V mnoha sunnitských muslimských čtvrtích v západním Bejrútu má mezitím navrch Hnutí budoucnosti Saada Harírího, prozápadní strana nepřátelská vůči Hizballáhu.[3] Podobné demografické složení lze nalézt ve většině velkých měst.

Kromě toho v Libanonu žije přibližně půl milionu Palestinců, kteří jsou rozmístěni ve 12 uprchlických táborech - především v jižních městech Saida a Tyre, v bejrútských čtvrtích Sabra a Šatíla a na severu a v údolí Bekáa. [4] Tyto tábory jsou pod kontrolou různých palestinských skupin, včetně Hamásu a Fatahu, ale také levicových organizací, jako je Lidová fronta pro osvobození Palestiny a Demokratická

fronta pro osvobození Palestiny. Mnohé z těchto táborů jsou závislé na službách financovaných Agenturou OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA), která je nyní ohrožena rozpočtovými škrty, což zhoršuje celkovou hospodářskou krizi v zemi.

Vzhledem k obtížnosti vedení války proti Libanonu neexistují žádné záruky, že by další izraelská vojenská kampaň mohla splnit své cíle. Podle deníku Washington Post byly USA skutečně odhodlány uklidnit Netanjahua během začátku války v Gaze, protože se obávaly, co by mohla rozpoutat válka v Libanonu:

„Biden telefonoval až třikrát denně... částečně se snažil odradit Izrael od útoku na Hizballáh - od kroku, který by měl za následek „rozpoutání pekla“... Hluboké obavy Izraelců z této hrozby ovlivnily Bidenovo rozhodnutí odletět do Tel Avivu necelé dva týdny po útoku Hamásu, jak uvedl jeden z vysokých představitelů.“

Nebezpečí rozšíření této války má své kořeny ve slábnoucí moci USA v regionu, zejména po jejich debaklu v Iráku. Vzhledem k tomu, že regionální mocnosti jako Írán, Turecko a království Perského zálivu soupeří o hegemonii nad Libanonem, je Francie stále nervóznější ze ztráty loajality křesťanského obyvatelstva

země, přičemž vyhlídka na eskalaci konfliktu hrozí podkopat její stávající vliv. Varování Hizballáhu, že jakýkoli izraelský úder na Bejrút vyvolá raketové útoky na Tel Aviv, jen dále zvyšuje napětí.[5]

Od roku 1920, kdy Francie odtrhla toto území od Sýrie, je Libanon bojištěm soupeřících imperialistických mocností, a to jak globálních, tak regionálních. V rámci systému koloniálního mandátu, který byl zřízen po první světové válce, byla Francie dominantní západní mocností v Libanonu a zavedla sektářský systém, který upřednostňoval maronitskou křesťanskou sektu, jež je napojena na katolickou církev. Sektářství funguje jednak jako nástroj pro řešení mocenských bojů uvnitř vládnoucí třídy, která se dělí na různé sekty - ministerské posty, parlamentní křesla a místa ve státní správě se rozdělují podle sekt - a jednak jako nástroj pro zajištění loajality podřízených vrstev prostřednictvím sociálních služeb a pracovních příležitostí. Libanonští vládcí spíše než by spoléhali na jednotnou národní identitu, využívají sektářských identit k zasévání rozporů mezi pracujícími a chudými. Tento systém zůstává stabilní, protože vůdci jednotlivých sekt nabízejí „své“ komunitě materiální odměny.

Francie, a později i USA, považovaly Libanon za klíčového spojence Západu v regionu a zasahovaly vždy, když toto spojení ohrožovala hnutí zdola. Bankovní systém země byl navržen tak, aby usnadňoval příliv kapitálu z monarchií Perského zálivu bohatých na ropu a obcházel arabský bojkot Izraele, zatímco její ekonomika se orientovala na zásady volného trhu a prozápadní politiku. V roce 1958 se v Bejrútu vylodila americká vojska, aby potlačila povstání inspirované vizí arabské jednoty egyptského vůdce Gamála Abdela Násira. Následně se v šedesátých a na počátku sedmdesátých let dvacátého století objevilo hnutí zdola, posílené přílivem Palestinců, kteří utíkali před pronásledováním po jordánském povstání Černé září v roce 1970. Tento vývoj vyvolal v letech 1975-6 první fázi libanonské občanské války. Když už se zdálo, že levicové síly a jejich palestínští spojenci mají vítězství na dosah, zasáhla Sýrie pod vládou diktátora Háfeze al-Asada, aby hnutí potlačila. Následný konflikt se zvrhl v nesmiřitelnou sektářskou válku až do izraelské invaze v roce 1982.

IZRAELSKÁ INVAZE V ROCE 1982

Izrael doufal, že jeho intervence zasadí palestinskému hnutí smrtelnou ránu a zajistí jeho severní hranici. Izraelské síly obsadily jižní Libanon již při své první invazi v roce 1978, ale brzy spatřily příležitost zničit Organizaci pro osvobození Palestiny [OOP], vyhnat syrské jednotky ze země a vychýlit válečnou rovnováhu v neprospěch levicových frakcí. Dalším cílem bylo vytvořit vládu s převahou křesťanů, která by byla ochotna podepsat mírovou smlouvu s Izraelem. Invaze začala rozsáhlým bombardováním, po němž následovala pozemní invaze, která přivedla izraelské jednotky na předměstí Bejrútu. Po měsících obléhání se OOP a její spojenci vzdali. Přestože se ovšem vedení OOP a její bojovníci stáhli, žádný z dalších cílů Izraele nebyl realizován.

Libanon si zdaleka nepodmanili, ale vzniklo lidové povstání, které donutilo izraelské síly k ústupu z Bejrútu. V dubnu 1983 zabila bomba před americkým velvyslanectvím 63 lidí. Následně v říjnu téhož roku najel odboj dvěma nákladními automobily s výbušninami do budov, v nichž sídlili američtí a francouzští vojáci, což mělo za následek smrt 241 amerických a 58 francouzských vojáků. Obě země se krátce poté stáhly. Opozice proti izraelské okupaci se soustředila kolem Hizballáhu, přičemž zkušené jádro důstojníků tvořili bývalí vojenští velitelé z levicových milic a palestinských skupin. Hizballáh prováděl málo intenzivní, ale účinné partyzánské výpady proti okupačním silám a jejich zástupným milicím, Jiholibanonské armádě.

Izraelci tak zdaleka nedosáhli „míru pro Galileu“, který slibovali v roce 1982, a zapletli se do asymetrické války, která byla mnohem sofistikovanější než ta, jíž čelili se špatně vybavenými palestinskými partyzány. Hizballáh, který se zrodil z odporu proti okupaci, byl hluboce zakořeněn v šíitských muslimských komunitách v jižním Libanonu. V průběhu let se činnost Hizballáhu postupně rozšiřovala a od roku 1996 do stažení Izraele v roce 2000 bylo provedeno přibližně 4 928 operací. Navzdory dvěma velkým izraelským ofenzivám - operaci Zodpovědnost v červenci 1993, která způsobila rozsáhlé škody, a operaci Hrozný hněv v dubnu 1996, sedmnáctidennímu bombardování jižního Libanonu, které si vyžádalo

154 mrtvých civilistů - se snahy o vykořevení odporu nezdařily.[16]

Dlouhá okupace se dočkala dramatického konce v květnu 2000. Izraelský vpád do vesnice na okraji kontrolované zóny vyvolal stávkou libanonských studentů, která přerostla v povstání v okupovaných oblastech. Místní obyvatelé obsadili věznici Chiam, označovanou jako „Bastila jihu“, zatímco izraelská armáda uprchla a její spojenci se rozpustili. V letech 2000 až 2006 přetrvával doutnající konflikt o kontrolu nad farmami Shebaa, sporným kusem země, který zůstal pod izraelskou okupací.

ČERVENCOVÁ VÁLKA

V červenci 2006 Izrael rozpoutal svou doktrínu hromadného ničení Dahieh, ale přestože vystavil Libanon třiatřiceti dnům neúnávného bombardování, opět nedosáhl svých cílů. Červencová válka byla pokusem o rozbití infrastruktury Hizballáhu na jihu, přesto se stala jednou z nejvýznamnějších porážek Izraele od jeho založení v roce 1948. Hizballáh nejenže přežil izraelský útok, ale také z něj vyšel s posílením svého politického vlivu. Porážka představovala pro Izrael velkou strategickou a psychologickou ránu, která zmařila ambice amerického prezidenta George W. Bushe a britského premiéra Tonyho Blaira neutralizovat iránský vliv v Libanonu a stabilizovat jejich slábnoucí okupaci Iráku.

Izrael bombardoval předměstí Bejrútu, města a vesnice na jihu, údolí Bekaa a kritickou infrastrukturu po celé zemi. Izraelská ofenzíva však spíše než aby podnítila odpor proti Hizballáhu, utvrdila solidární hnutí na podporu odporu. Šíitské čtvrti se vyprázdnily, protože mnoho obyvatel našlo útočiště v křesťanských oblastech i za syrskou hranicí. Založení Samidúnu, humanitární organizace, v jejímž čele stála malá skupina revolučních socialistů, upevnilo lidovou podporu odporu. Chris Harman v roce 2006 nastínil rozsah izraelského neúspěchu:

„To, co začalo jako dlouho plánovaný izraelský útok s cílem zničit Hizballáh, skončilo pro Izrael ponížením. Tento výsledek byl šokem nejen pro izraelskou armádu. Byl to také zničující úder Bushovi a jeho mladšímu partnerovi Blairovi v jejich pokusu zachránit globální hegemonii USA před debaklem jejich iráckého dob-

rodružství. Americká administrativa izraelské armádě přinejmenším přikývla a mrkla na ni a dost možná se podílela na plánování útoku, který byl 12. července rozpoután... Jejich cíl byl jednoduchý. Izraelci měli zasadit zničující úder iránskému vlivu v Libanonu - a snad i iránskému vlivu na šíity v Iráku - jako součást ofenzívy proti samotnému Íránu... To, co mělo být pro Izrael a USA velkým vojenským a politickým pokrokem, se změnilo v jeho pravý opak.“

ODPOR A KOMPROMIS

Vítězství Hizballáhu ve válce v roce 2006 zaujalo arabský svět a ukázalo, že nekompromisní odpor vůči Izraeli již není receptem na porážku. Strana však nakonec toto vítězství promarnila, nechala se vtáhnout do libanonského sektářského systému a uprostřed arabských revolucí v roce 2011 ztratila svůj význam. Tato cesta od lidového hnutí odporu ke klíčovému pilíři státu je cestou, kterou často procházejí národně osvobozené hnutí.

Narozdíl od tradičních politických stran nevznikl Hizballáh proto, aby reprezentoval libanonské sektářské elity, nýbrž z nejchudších vrstev libanonské společnosti. Šíitští muslimové byli historicky nedostatečně zastoupeni v systému, který má kořeny v kolonialismu a rozděluje politickou moc podle náboženského klíče. Šíitští muslimové, kteří tvoří třetinu obyvatelstva, měli přiděleny nejméně vlivné vládní pozice. Tato systémová marginalizace byla v letech před občanskou válkou živnou půdou pro levicové a další radikální skupiny. V 80. letech 20. století Hizballáh zastínil mnohé levicové strany převládající v šíitských oblastech a navzdory svým islamistickým kořenům dal průchod snahám o ekonomickou a sociální rovnost. Její vůdce Hasan Nasrallah se narodil v Bourg Hammoud, chudé čtvrti nedaleko bejrútského přístavu, kterou založili Arméni, kteří přežili osmanskou genocidu. Proslavil se jako talentovaný velitel v odboji proti okupaci.

Hizballáh se vyvinul v něco víc než jen vojenskou organizaci a rozšířil svou působnost na poskytování sociální péče zakládáním klinik, nemocnic, škol a komunitních služeb, které často nahrazovaly libanonský stát. Provozováním plně vybaveného televizního kanálu al-Manar [Maják]

a zajištěním zastoupení v profesních sdruženích a odborech si Hizballáh upevnil svůj vliv v různých oblastech společnosti. Jeho odhodlání bránit jih však vedlo k jednomu z jeho nejzásadnějších rozporů.

Po válce v roce 2006 strana převládala diktát tzv. pařížských dohod, které uvolnily mezinárodní finanční prostředky na obnovu, avšak za cenu zavedení rozsáhlé neoliberální politiky, která zdevastovala libanonskou dělnickou třídu. Aby zmírnil dopad těchto reforem, udržoval Hizballáh systém sociálního zabezpečení podporovaný remitenkami a prostředky z Íránu a Kataru. Tento příliv peněz však podpořil byrokratizaci strany a vznik nové třídy podnikatelů zabývajících se spekulacemi s nemovitostmi v jižním Bejrútu. V důsledku toho se síť sociálního zabezpečení Hizballáhu začaly více orientovat na rostoucí střední třídu a jeho nemocnice a školy se staly jedněmi z nejdražších v zemi. Na počátku arabských revolucí v roce 2011 se Hizballáh stále více podobal ostatním mainstreamovým politickým stranám.

Hizballáh se podobně jako předchozí hnutí odporu stal závislým na sponzoringu zvenčí, což je dynamika, která ohrožuje jeho autonomii. Co se týče zbraní, organizace spoléhala na Írán a Sýrii, a dostala se tak do rozporu s duchem vlny revolucí z roku 2011. V reakci na povstání v Sýrii využil Nasralláh postavení hnutí odporu k posílení podpory Asadova režimu. Syrské povstání odsoudil jako „zahraniční spiknutí“ a revolucionáře jako „salafistické fanatiky“. Nasazením tisíců svých bojovníků na pomoc syrskému státu se Hizballáh odcizil široké podpoře obyvatelstva, které se těšil v roce 2006. Navíc jako organizace zakotvená v kapitalistických společenských vztazích a na nich závislá zmírnil Hizballáh své sociální a ekonomické požadavky. Bassem Chit, libanonský marxista, napsal:

„Slavná věta Hasana Nasralláha „nebudeme se schovávat za bochník chleba“ a podpora privatizace ze strany Hizballáhu, jeho odpor k požadavkům koordinačního výboru odborů a dohoda, kterou uzavřel s [sektářským šiitským] hnutím Amal a [prozápadním] Svobodným vlasteneckým hnutím, aby zabránil pracovníkům státní elektrárny společnosti prosadit své požadavky, jsou

důkazem buržoazní povahy Hizballáhu... Hizballáh zjevně vstoupil do fáze byrokratického buržoazního růstu, zejména od izraelské války proti Libanonu v červenci 2006. Svědčí o tom způsob, jakým jeho kádry a členové dávají na odívání bohatství a privilegia, jichž požívají, jako jsou sociální, ekonomické, vzdělávací a zdravotnické služby. To přirozeně způsobí rozkol mezi touto aristokratickou byrokracií a širokými masami, o které se Hizballáh opírá při prosazování své politické legitimacy během voleb a lidových shromáždění. To se někdy projevuje latentními stížnostmi běžných příznivců Hizballáhu, kteří vyjadřují svou nelibost nad okázalým bohatstvím a šikanózním vlivem, který členové této byrokratické kliky často uplatňují na ostatní lidi ve čtvrtích, kde působí.“

Začlenění Hizballáhu do státu mu během války v roce 2006 poskytovalo určitou ochranu, ale jeho skutečná moc vycházela ze sociální základny a široké podpory obyvatelstva bez ohledu na náboženskou příslušnost. Připojením k vládě a politickými ústupky byla omezena schopnost Hizballáhu řešit sociální a ekonomické otázky, což snížilo jeho potenciál stát se hlasem chudých a postavit se sektářským politikům.

Tlak na kompromisy s imperialismem ve jménu „národních zájmů“ nejlépe ilustruje dohoda o těžbě plynu mezi Libanonem a Izraelem z října 2022, v níž hrál aktivní roli Hizballáh. Na základě této dohody získal Izrael práva na těžbu plynu v hodnotě 3 miliard dolarů, které se nacházejí pod 300 čtverečními kilometry Středozemního moře v blízkosti námořních hranic Izraele a Libanonu. Libanon si na oplátku prostřednictvím francouzských dodavatelů zajistil přístup k přilehlému ložisku plynu v hodnotě 200 milionů dolarů ročně. Ačkoli je tato dohoda označována za vítězství Libanonu zprostředkované vojenskou silou Hizballáhu, Izrael má díky ní 17% podíl na veškerých budoucích ziscích z libanonského plynového pole a úplnou kontrolu nad sousedním ložiskem Karish. Zatímco hrozba Hizballáhu, že zaútočí na izraelská plynárenská zařízení a zásobovací lodě, vychýlila rovnováhu při vyjednávání - akce, která přesahuje možnosti nedostatečně vybavené libanonské armády - dohoda s Izraelem představuje precedens:

faktické uznání Izraele, i když zastřené diplomatickými manévry.

Ideologický postoj Hizballáhu se v řadě otázek posunul směrem doprava, příkladem jsou jeho výzvy k vyhoštění syrských uprchlíků - postoj, který se shoduje s požadavky formulovanými krajně pravicovými křesťanskými stranami. Kromě toho se Hizballáh připojil k chóru zesilujícímu morální paniku ohledně sexuality a v kampani iniciované Saúdskou Arábií se přidal k nejreakčnějším částem libanonské společnosti.[7] Jeho zapojení do kulturních válek v Libanonu je součástí širšího ideologického útoku na revoluci 17. října, jednu z největších lidových revolt v dějinách Libanonu.

LIBANONSKÁ ŘÍJNOVÁ REVOLUCE

Když se v říjnu 2019 dlouho trpící libanonský lid vzbouřil, Hizballáh se ocitl na špatné straně barikády. Revoluce 17. října odhalila omezení Hizballáhu a jeho strategie integrace do libanonského politického systému. Nasralláh slavně označil vítězství nad Izraelem v roce 2006 za „vítězství od Boha“, pravdou však bylo, že ho bylo dosaženo díky neuvěřitelné solidaritě, kterou projevil obyčejný lid. V té době se Hizballáh těšil mimořádnému nárůstu popularity. Toto vítězství však také znamenalo zlom. V roce 2008, kdy se na povrch dostala ekonomická nespokojenost, Nasralláh upřednostnil údajný „národní zájem“ před blahem lidových mas. Jak bylo uvedeno výše, během arabských revolucí nasadil Hizballáh jednotky, které měly předtím za úkol chránit jižní hranici Libanonu, k potlačení revoluce v Sýrii. Tehdy se Nasralláh odvolával na „zahraniční spiknutí“; nyní znovu omílá stejný narativ, aby zdiskreditoval Říjnovou revoluci v Libanonu.

Navzdory svým nedostatkům představovalo povstání jedno z největších hnutí v dějinách Libanonu. Nebylo to jen z hlediska počtu lidí, ale také z hlediska šíře a hloubky protestů, které překonaly komunální rozdělení zakořeněné během občanské války. Přibližně každý čtvrtý Libanonec se účastnil demonstrací, pouličních okupací a stávek. Ačkoli spouštěčem povstání byla navrhovaná daň na zprávy v aplikaci WhatsApp - v pro mnoho lidí důležitém a levném komunikačním nástroji - kořeny mělo povstání v letech úsporných opatření a neoliberální politiky, která uvrhla

velké skupiny obyvatel, včetně dělníků a střední třídy, do chudoby. Tyto protesty tedy nevznikly jen tak z ničeho nic. Byly spíše vyvrcholením řady stávek a protestů, které sjednotily libanonskou společnost napříč třídami. Jak poznamenává Anne Alexanderová:

„Povstání, které vypuklo v říjnu 2019, následovalo po sérii velkých protestů a stávek ve veřejném sektoru v letech 2014-15 a po řadě menších demonstrací v roce 2011... Oživení stávek a protestů v letech 2014-15 znamenalo důležitý krok k povstání v roce 2019. Zaměstnanci veřejného sektoru v roce 2014 vystoupili kvůli platovým a pracovním podmínkám, včetně učitelů, jejichž akce ochromila veřejné školy na více než měsíc, a externích pracovníků národní elektrárenské společnosti Électricité du Liban [Libanonské elektrárny], kteří se zmobilizovali, aby požadovali jistotu zaměstnání. Na tyto stávky navázaly demonstrace kvůli rozpadu bejrútského systému sběru odpadků, kvůli němuž byly velké části města zavaleny horami neodvezených odpadků. Desetitisíce lidí vyšly do ulic a skandovaly na adresu politiků „Smrdíte!“.

Protesty v roce 2019 představovaly kvantitativní i kvalitativní posun. Zapojilo se do nich větší množství lidí, geografické rozložení bylo širší a protesty trvaly mnohem déle. Mobilizace se již nesoustředila v hlavním městě Bejrútu, ale byla více rozptýlena po celé zemi, přičemž Tripolis na severu se stal klíčovým centrem protestů a na jihu se konaly malé, ale velmi významné mobilizace v Baalbeku, Tyru a Nabatiji, srdcích Hizballáhu a Amalu, dvou hlavních šiitských islamistických stran.“

Přestože se dělnické čtvrti stávají rozmanitějšími, mnohé z nich zůstávají segregované. Továrny a kanceláře jsou hlavními místy, kde převládají třídní vztahy a kde se mohou prolomit sektářské rozdíly. Chit v roce 2009 sledoval vývoj tohoto procesu:

„Třídní antagonismus stále více vytlačuje mezináboženské nepřátelství. V letech 2000-2005 jsme byli svědky trvalého poklesu sektářství a vzestupu bojů dělnické třídy. Tento lidový pocit je vyjádřen běžnými frázemi jako „problémem jsou politici“ a „když se vůdci neshodnou, využijí nás ve svých válkách, a když se shodnou, dohodnou se, že proti nám povedou válku“. Nověji tento pocit vyjadřuje populární píseň s veršem:

„Vůdci opustili zemi / Teď můžeme žít v míru“.

Přestože tyto vztahy závislosti existují v každé z libanonských komunit, nemají stejnou váhu. Šiitská buržoazie je usazena především v odvětvích, jako je vlastnictví a obchod, která poskytují jen málo příležitostí k zaměstnání, pokud vůbec nějaké. Šiitští dělníci si proto musí hledat práci v oblastech, kde dominuje křesťanská a sunnitská buržoazie. Klesající porodnost zároveň způsobila, že se křesťanská komunita stává demografickou menšinou. V důsledku toho začala starší a etablovanější křesťanská buržoazie zaměstnávat pracovníky ze šiitské komunity, zejména v Bejrútu (cestovní ruch a potravinářský průmysl) a v Bekáji (zemědělství a energetika).

Částečná ekonomická integrace komunity a rozvoj třídních antagonismů spojených s klesající kupní silou většiny obyvatelstva (více než 30 % obyvatel žije pod hranicí chudoby a 60 % libanonských rodin nemá dostatečný příjem na to, aby vydržely do konce měsíce) znovu vynesly do popředí třídní rozpory.“

Tato třídní solidarita vyrůstala z kolektivních akcí, které překonávaly rozpory, často navzdory přítomnosti sektářských gangů. V jednom ze svých posledních rozhovorů Chit prohlásil:

„Měli jsme stávku dělníků v elektrárnách, která trvala přibližně 90 dní. Dělníci požadovali trvalé pracovní smlouvy. Stát na ně zaútočil, protože většinu tvořili muslimští pracovníci. V reakci na to se křesťanští dělníci z jejich řad postavili do čela, aby bránili své kolegy, když křesťanská milice zaútočila na stávkové výbory. Došlo také ke stávce v elektrárně v křesťanském Jounieh na podporu stávky v jiné elektrárně nacházející se v muslimské oblasti.“

Revoluce 17. října uvrhla režim do nejisté situace. Samotný rozsah a hluboký dopad hnutí zneklidnil vládnoucí třídu, protože obyčejní Libanonci našli společnou řeč a jednotu cílů. Sektářští vůdci, kteří nebyli schopni nasadit bandy ozbrojenců k potlačení nespokojenosti ve vlastních komunitách, čelili obrovské výzvě, kterou ještě umocňovala nespolehlivost armády při potlačování lidové nespokojenosti.

Hlavní zkouškou síly masového hnutí, které může podkopat ideologické sevření libanonské vládnoucí třídy, je jeho schopnost

nejen odmítnout sektářství - jakkoli je to důležité - ale také navázat spojení s palestinskými masami v Libanonu. Toho je třeba dosáhnout jak na sociální, tak na politické frontě. Libanonská říjnová revoluce však nedokázala čelit útlaču Palestinců ze strany vládnoucí třídy a jejímu všudypřítomnému rasismu vůči syrským uprchlíkům. Na rozdíl od hnutí šedesátých a sedmdesátých let se jí tedy nepodařilo spojit palestinský a libanonský boj za změnu. Toto životně důležité spojení bylo přerušeno. Říjnové demonstrace zdaleka nevíťaly Palestince v boji, ale často projevovaly nepřátelství vůči projevům palestinské vlajky.

Z tohoto důvodu se také hnutí nepodařilo dosáhnout průlomu. Protesty volaly po reformách, ale nedokázaly představit jiné alternativy než nabídku několika nových kandidátů do parlamentu. Vládnoucí třída však zároveň nebyla schopna vytvořit soudržnou vládu, která by zastupovala její kolektivní zájmy. Zůstává hluboce rozdělena v názoru na to, jak zvládnout přetrvávající krizi a provést reformy nezbytné pro přístup k mezinárodní pomoci: propouštění, ukončení dotací na základní zboží, jako jsou potraviny a pohonné hmoty, a audit finančních záznamů libanonské centrální banky. Místo toho vládnoucí třída vsadila na to, že USA upřednostní regionální bezpečnost před jakoukoli systémovou změnou; koneckonců, v případě rozpadu libanonského státu by se totiž Hizballáh stal jedinou zbývající silou. Západní mocnosti mrkly jako první.

USA doufají, že libanonská armáda může působit jako protiváha Hizballáhu, a usilují o to, aby se Libanon stal jednou z jejich klíčových operačních základů v regionu. Výstavba nového rozsáhlého velvyslanectví poblíž Bejrútu podtrhuje závazek USA vůči této agendě. Tento opevněný komplex má nahradit bagdádskou Zelenou zónu jako centrum protipovstaleckých operací na Blízkém východě. Libanonská hospodářská krize však účinnost této strategie podkopala a výrazně oslabilu libanonskou armádu. Podle Carnegieho střediska pro Blízký východ generál Joseph Aoun, velitel libanonských ozbrojených sil, řekl v březnu 2021 vyšším důstojníkům, že hospodářský kolaps vedl k osmdesátiprocentnímu poklesu hodnoty platů, což přinutilo mnoho vojáků a důstojníků hledat si druhé zaměstnání.

Pohrozil, že neuposlechne rozkaz k rozeznání pouličních protestů, pokud mzdy zůstanou nevyplaceny. Armáda potřebuje 100 milionů dolarů na řešení základních potřeb svého personálu. Poznamenal to americký bezpečnostní poradce:

„Velitelův projev byl první otevřenou kritikou vyslovenou vysokým vojenským představitelem na adresu politické třídy od začátku kolapsu Libanonu na konci roku 2019. Byl to také signál, že armáda překročila Rubikon. Velitel promluvil v deset hodin dopoledne. V poledne vyzval prezident Michel Aun armádu, aby vyklidila ulice. Do 17 hodin nebyla přijata žádná opatření. Zdá se tedy, že Libanon vstoupil do neznáma, pokud jde o civilně-vojenské vztahy.“

Krise armády v době, kdy byla vládnoucí třída konfrontována s povstaleckým masovým hnutím, vedla k záchraně. Jen Spojené státy poskytly na posílení bezpečnostních sil 3 miliardy dolarů, což bylo právě tolik, aby se vypořádaly s okamžitou krizí. [8] Svou roli sehrál také Katar, který po dobu jednoho roku dodával 70 tun potravin měsíčně na výživu vojáků a přispěl šedesáti miliony dolarů na platy. Jak masové protesty sílily, stát opevnil politické a administrativní centrum Bejrútu ocelovými zdmi, policejní stanice byly obehnány ostnatým drátem a luxusní nákupní centra byla uzavřena. Když byly bezpečnostní složky téměř ochromeny a rostoucí počet protestů a blokád silnic učinil zemi neovladatelnou, zasáhl Hizballáh. V projevu z března 2021 Nasralláh obvinil revolucionáře, že „způsobili, že lidé hladoví a chudnou“, a naznačil možné akce, „pokud se armádě a bezpečnostním složkám nepodaří znovu otevřít silnice“. [30] S režimem spříznění bandité, složení z různých sektářských gangů, pravidelně útočili na symbolické srdce revoluce, náměstí Mučedníků v centru Bejrútu.

Tyto faktory spolu s represemi a ničivými následky obrovského výbuchu v bejrútském přístavu v srpnu 2020 způsobily, že povstání ochablo. Dosáhlo však významného symbolického vítězství tím, že ukázalo potenciál jednoty napříč rozdíly ve vyznání a zdůraznilo třídní rozdělení jako primární rozdělení v zemi. To, že se Hizballáh prezentuje jako ozbrojené křídlo sektářského systému, odhalilo způsob, jakým ve jménu

národní jednoty chrání integritu státu a sektářský systém.

ZÁVĚR

Libanon byl a zůstává bojištěm imperialismu, kde opakované neúspěchy Izraele při podmanění země zdůrazňují trvalou potřebu odporu. Z tohoto odporu vzešlo hnutí Hizballáh, které představuje jeho dosud nejúčinnější fázi. Avšak začlenění této organizace do sektářského systému, který nemůže přinést žádné skutečné reformy pro masu, narušilo její základnu lidové podpory, která ji poháněla k vítězstvím během války a okupace.

Tlak na Hizballáh, aby se začlenil do libanonského sektářského politického systému, znamená, že nemůže zastupovat zájmy většiny obyvatelstva, které tvoří dělnická třída nebo chudí. Přesto zůstává v hledáčku imperialismu a Izrael se jej snaží zlikvidovat. Tím se Hizballáh liší od mnoha jiných národně osvobozenických hnutí - ať už bojovala pod jakýmkoli ideologickým praporem -, která se kompromisem s imperialismem stala novou vládnoucí třídou [například hnutí v Alžírsku a Egyptě]. I když Hizballáh představuje v rámci šíitské komunity rostoucí třídu bohatých, nemůže se vymanit ze své role v jižním Libanonu. Tyto protichůdné tlaky se dnes stávají zřetelnými, když Izrael hrozí rozpoutáním nové války.

Autor je libanonský revolucionář sídlící v Londýně. Přeložila Markéta Juřicová.

Poznámky

1 Tal Beerí, izraelský bezpečnostní analytik, nedávno popsal rozsah této sítě a prohlásil, že Izrael „identifikoval několik druhů tunelů v Libanonu“: „Zprvce jsou zde tunely, které všichni nazývají útočnými, zejména velké a dlouhé tunely, které vedou z jedné oblasti do druhé. Dá se do nich vjet vozidly a dokonce i středně velkými nákladními auty... [Za druhé] existují taktické tunely... Jsou určeny pro pohyb lidí a v krajním případě třeba i motocyklu.“ Některé z nich mohou být dlouhé až 45 kilometrů a celkově se jedná o stovky kilometrů tunelů.

2 Doktrína je pojmenována podle bejrútské čtvrti Dahieh, kterou Izrael zničil během války v roce 2006. V roce 2012 plukovník Gabriel Siboni, ředitel vojenských a strategických záležitos-

tí v izraelském Institutu pro studium národní bezpečnosti, upřesnil její logiku: „Při vypuknutí nepřátelských akcí budou muset izraelské obranné síly jednat okamžitě, rozhodně a silou, která bude nepřiměřená jednání nepříteli a hrozbě, kterou představuje. Cílem takové reakce je způsobit škody a vykonat trest v rozsahu, který si vyžádá dlouhé a nákladné procesy obnovy.“

3 Harírí byl libanonským premiérem po dvě funkční období v letech 2009-2020. Podle výzkumníka Hannese Baumanna „Harírí proměnil Libanon v odbytiště kapitálu z Perského zálivu v oblasti financí a nemovitostí“.

4 V roce 2019 bylo v Libanonu registrováno 475 075 palestinských uprchlíků.

5 Již v roce 2009 zkušený blízko-východní novinář Nicholas Blandford nastínil absurdní logiku izraelské doktríny Dahieh, když poznamenal, že Hizballáh „formuloval strategii Dahieh pro Tel Aviv, podle níž bude největší izraelské město zasaženo, pokud budou opět bombardována jižní předměstí...“. Kromě toho se všeobecně věří, že Hizballáh příště přenesení války do Izraele a vyšle jednotky komanda přes hranice, aby způsobily spoušť v pohraničních osadách, zaminovaly silnice, vyhodily do povětří mosty a zaútočily na vojenské základny.“

6 Generálmajor Geršon Hacohe, izraelský velitel během okupace, upřesnil propracovanost strategie Hizballáhu: „V bezpečnostní zóně převládal druh partyzánské války, který byl pro IDF neznámý, a v průběhu let se jen komplikoval.“

7 Junud al-Rab [Boží vojáci], krajně pravicová křesťanská milice, se zapojila do fyzických útoků na LGBT+ komunitu, které jsou ospravedlňovány větší morální panikou, jež má původ v Saúdské Arábii. Hizballáh se této homofobie chopil jako nástroje k oslabení a demobilizaci mezisektářské lidové jednoty, která se objevila během masových protestů 17. října, přestože Nasralláh tvrdil: „Nevymýšlíme si bitvy. Nevymýšlíme si ani nebezpečí. Jde o skutečné nebezpečí, které hrozí a které již začalo“. Dále uvedl, že ti, kdo se dopouštějí homosexuálního jednání, „i kdyby to udělali jen jednou... mají být zabiti“. Viz France24, 2023.

8 Joseph a Michel Aoun nejsou příbuzní.

EVROPSKÁ UNIE A LEVICE

PAVEL ŠNAJDR

Pravicoví populisté někdy označují Evropskou unii za „marxistický“ či „neomarxistický“ projekt. Jejich řeči o tom, jak nám vládnou „neomarxisté z Bruselu“ jsou samozřejmě absurdní – EU historicky vznikla jako projekt ekonomického liberalismu a liberálně ekonomické zaměření stále zůstává primárním účelem i v její současné podobě. Chybí zde bohužel levicová kritika, která by namísto celkového odmítání přinesla požadavek skutečně socialistické podoby evropské integrace.

Evropská unie je u nás vděčným terčem kritiky, ta je však bohužel vedena takřka výlučně z pravicových a nacionalistických pozic. Kritizovat EU z pozice obrany práv národních států je čiré zpátečnictví v duchu přežitého nacionalismu 19. století. Stejně tak i kritika přebujelé evropské byrokracie, vysokých výdajů, či institutu dotací patří k tradiční pravičácké rétorice, ke které by se levice neměla snižovat. Je podle mého zbytečné poukazovat na problém unijní byrokracie, když stejná byrokracie existuje i na národní úrovni [jejíž práv se většina euroskeptiků dovolává]. Podobně i kritika dotací z evropských fondů je spíše pravicovou demagogií – to, že se u nás velká část dotací rozkrade při dotačních podvodech není vina EU, ale českých orgánů, které rozhodují o jejich rozdělení [kritizovat kvůli tomu samotný institut dotací je pak názor pocházející spíše z Kocourkova: stopněme je všem, protože nevíme, kdo je zloděj]. To samé platí i o zemědělských dotacích, které jsou v ČR rozdělovány naprosto nesmyslně a zatímco v západní Evropě se většinou vyplácí formou jednotné platby na farmu v zájmu podpory drobných zemědělců, u nás se většina peněz vyplácí podle plochy obhospodařované půdy a končí tak v rukou agrobaronů, jako je Andrej Babiš. Konečně i řeči o tom, že Česká republika v EU doplácí na ostatní, lze snadno vyvrátit čísly – za 20 let členství ČR činí její čistý příjem ze společného evropského rozpočtu kolem bilionu korun; to, že nevedly k

většímu rozvoji je vina pouze našich dosavadních vlád.

Chybí zde levicový pohled oproštěný od pravicové populistické demagogie, který by namísto poukazování na ohrožení státní suverenity poukazoval spíše na jednostranně ekonomické zaměření EU, které od počátku sleduje především zájmy nadnárodního kapitálu a je naopak nedostatečně komplexní k tomu, aby čelilo nejpalčivějším problémům současnosti, jako jsou sociální otázky či ochrana životního prostředí. Namísto pouhé kritiky bychom se také měli zamyslet nad konkrétním řešením, jakým by mohla být například společná fiskální politika k vynucení daňové spravedlnosti, či další demokratizace rozhodování.

DVĚ PODOBY EVROPSKÉ INTEGRACE

Idea sjednocené Evropy je prastará, již od 19. století se vedla diskuze o možných Spojených státech evropských. V. I. Lenin na toto téma v roce 1915 napsal: „Spojené státy evropské jsou v kapitalismu buď nemožné, nebo reakční.“¹ Uprostřed první světové války byl Lenin skeptický k tomu, že by se tehdejší imperialistické mocnosti dohodly na mírovém uspořádání Evropy. Dle teorie imperialismu je zákonitým důsledkem pokročilého kapitalismu, že tlak konkurence nutí kapitalisty a jimi řízené vlády neustále rozšiřovat

trhy, armádu vykořisťovaných i surovinovou základnu, což vede k válečným konfliktům. V případném budoucím sjednocení evropských imperialistických mocností tak Lenin spatřoval na nejvyšší kartelovou dohodu o rozdělení kolonií a trhů namířenou zejména proti USA, které pro ně jako ekonomická velmoc na vzestupu představovaly nebezpečnou konkurenci. Dle Lenina lze myšlenku spojených států – a to nejen Spojených států evropských, ale rovnou i Spojených států celého světa – spojit pouze se socialismem, coby internacionalistickou formou překonání národních států. V tomto smyslu o nich v roce 1923 psal také Lev Trockij: „Spojené státy evropské jsou heslem, které v každém ohledu odpovídá heslu ‚Dělnická vláda‘.“² V období po první světové válce, kdy Evropu zachvátila revoluční vlna, vyzníval jeho článek v tomto smyslu optimisticky: „V souvislosti s heslem ‚Dělnická a rolnická vláda‘ je podle mého názoru vhodná doba pro vydání hesla ‚Spojené státy evropské‘. Pouze spojením těchto dvou hesel získáme určitou systematickou a progresivní odpověď na nejpalčivější problémy evropského vývoje.“ Podle jeho představ tato „Evropa dělníků a rolníků bude mít svůj vlastní rozpočet... Tento rozpočet bude založen na odstupňované dani z příjmu, na odvodech z kapitálu“. Trockij stavěl Spojené státy evropské

1 V. I. Lenin: O sloganu Spojených států Evropských [text dostupný v angličtině na www.marxists.org]

2 Lev Trockij: Je čas na slogan: Spojené státy Evropské? [text dostupný v angličtině na www.marxists.org]

na roveň dělnické vládě – vnímal je tedy pouze jako přechodnou fázi na cestě ke komunismu a odumření státu, nikoli jako konečný cíl, což je patrné i z toho, že v této souvislosti mluví ještě o existujícím kapitálu. Smyslem byla demonstrace národních států a ochrana Evropy před „zotročením americkým kapitálem“. Za tímto účelem byl Trockij ochoten spojit se i s buržoazními sociálně demokratickými stranami, kterým sliboval „plnou podporu proti kapitalistické reakci“, na druhou stranu však píše: „Budeme-li prosazovat „Společné státy evropské“ jako samostatný program, jako všelék [...] a budeme-li toto heslo izolovat od hesel „Dělnické, rolnické vlády“ a od třídního boje, skončíme zcela jistě u kautskyismu, a dokonce u něčeho ještě pokleslejšího [za předpokladu, že existuje něco pokleslejšího než kautskyismus]“.

Existují tak 2 možné podoby sjednocené Evropy – na jedné straně Evropa kapitalistická a reakční, na druhé pak Evropa socialistická a pokroková. Současná Evropská unie v sobě nese prvky obou z nich.

PROJEKT EKONOMICKÉHO LIBERALISMU

Evropská unie, respektive její předchůdce Evropské hospodářské společenství [EHS], historicky vznikla jako projekt ekonomického liberalismu, jehož cílem bylo částečné podřízení státní suverenity členských států zájmům nadnárodního kapitálu. Slavné 4 svobody – tedy volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a pracovníků – jsou ve skutečnosti pouze svobodami kapitalistů, kterým při obchodování v rámci EU odpadá povinnost platit cla i další omezení v podobě protekcion-

stických opatření [kterými dosud státy chránily své domácí výrobce], mohou díky nim též jednodušeji zneužívat levnou pracovní sílu z ekonomicky méně vyspělých zemí. Výsledkem je neomezená expanze nadnárodního kapitálu a faktické podmanění všech trhů několika silnými hráči – k tomu by z logiky vývoje sice došlo stejně, ekonomická integrace Evropy to však ještě více zjednodušila. Pro obyčejné lidi tu zbyla pouze svoboda kupovat ještě více zboží od nadnárodních korporací a svoboda nechat se jimi na kterémkoli místě vykořisťovat jako zaměstnanci.

Pravdou je, že evropská integrace přinesla po 2. světové válce Evropě nebývale dlouhé období míru a stability, protože jednotlivé vlády již nejsou nuceny prosazovat expanzi kapitálu vojenskou silou, jako je tomu u klasic-

kého imperialismu národních států. To byl ostatně i hlavní cíl tzv. Schumanova plánu z roku 1950, na jehož základě vzniklo nejprve v roce 1952 Evropské společenství uhlí a oceli [coby společný trh se dvěma tehdy hlavními strategickými surovinami] a později v roce 1958 i výše zmíněné Evropské hospodářské společenství. Takovéto mírové uspořádání Evropy slouží liberálům jako důkaz k vyvrácení teorie imperialismu – již Kautsky oponoval Leninovi názorem, že rozvinutý kapitalismus naopak tlumí tendence vedoucí k válce. Ano, další války v ekonomicky integrované Evropě jsou již skutečně zbytečné, ale pouze proto, že nadnárodní kapitál Evropu již dávno dobyl. A na postupné rozšiřování EU o další země lze pohlížet jako na neokolonialismus, jehož cílem je rozšiřování trhů a zisk levné pracovní síly.

Kdo by snad očekával, že ekonomická integrace alespoň povede k racionálnímu využívání zdrojů, rovnoměrnému rozmístění průmyslu a růstu životní úrovně na celém území Evropy, bude rychle vyveden z omylu. Na mnoha místech byla celá průmyslová odvětví zcela zlikvidována ničím nemezenou zahraniční konkurencí, což vede ke strukturální nezaměstnanosti a ke vzniku sociálně vyloučených oblastí a brownfieldů na úrovni celých regionů. Obyvatelstvo deindustrializované Evropy již po léta migruje za prací do přelidněných metropolí představujících administrativní centra, ze kterých se řídí výroba ve třetím světě [kam byla přesunuta díky levnější pracovní síle]. Neviditelná ruka trhu je iracionální silou, která dnes více než společensky prospěšnému podnikání nahrává spekulacím s cenami – díky tomu dochází k takovým absurditám, jako že jsou produkty z jedné země vyváženy do druhé, zatímco stejné produkty jsou sem naopak z této druhé země dováženy; v regálech českých obchodů tak například můžeme najít vejce z Polska, zatímco ty z domácí produkce z části míří zase do polských řetězců. O tom jak kamionová doprava a výstavba nových a nových logistických parků zcela zbytečně ničí životní prostředí se skoro vůbec nemluví.

SPINELLIHO ZÁPAS

Existuje však i jiná, do značné míry opačná podoba sjednocené Evropy. Málokdo u nás ví, že jedním

z duchovních otců poválečné evropské integrace byl komunista – italský politik Altiero Spinelli [1907 – 1986]. Spinelli byl v meziválečném období členem Italské komunistické strany [PCI], v roce 1937 však byl ze strany vyloučen poté, co z trockistických pozic kritizoval stalinismus a probíhající vykonstruované moskevské procesy. Jako bojovník proti fašismu strávil za Mussoliniho režimu dohromady 10 let ve vězení a dalších 6 let v internaci na ostrově Ventotete. Zde v roce 1941 sepsal spolu se svým spoluvězněm E. Rossim manifest Za svobodnou a jednotnou Evropu [známý jako Manifest z Ventotete]³. Ten prohlašoval, že úspěšný boj proti fašismu bude zbytečný, pokud povede pouze k obnovení starého systému národních států, který dá časem vzniknout dalším totalitám a dalším válkám. Jako reakce na destruktivní výstřelky nacionalismu musí být suverénní národní státy zlikvidovány a nahrazeny evropskou a později světovou federací – dle manifestu musí být tato revoluce zároveň socialistická, tj. vést k emancipaci dělnické třídy, zajištění humánních životních podmínek a zrušení soukromého vlastnictví [čehož mělo být dosaženo postupně, nikoli podle nějakého dogmatického principu].

Po válce byl Spinelli jednou z vůdčích osobností evropského federalismu, proti kterému se však dle očekávání postavili představitelé národních vlád. Nakonec se tak na úkor federalismu prosadil tzv. funkcionalistický přístup k evropské integraci, tedy pouhá ekonomická integrace formou EHS. Spinelli ji od počátku kritizoval jako nedostatečnou a poukazoval též na chybějící demokratickou legitimitu takového „společenství“. Zvolil však cestu politického pragmatismu a pokusil se dosáhnout změny zevnitř – zahájil svůj „dlouhý pochod evropskými institucemi“ v duchu Gramsciho strategie poziční války. Díky své autoritě byl v roce 1970 italskou vládou jmenován do funkce eurokomisaře pro průmysl [do roku 1976] a v roce 1979 pak byl v historicky prvních přímých volbách zvolen poslancem Evropského parlamentu, do kterého kandidoval jako nezávislý na kandidátce komunistické PCI, která se mezitím reformovala v duchu eurokomunismu. Zde spolu s

podobně smýšlejícími politiky prosazoval „demokratickou a sociální transformaci“ Evropského společenství s cílem překonat jeho čistě ekonomické zaměření – v roce 1982 stanul v čele zvláštního Výboru pro institucionální záležitosti, který v roce 1984 ve své zprávě navrhl vytvoření politické unie s vlastní ústavou [vypracovanou ústavodárným shromážděním]. Přestože i tento Spinelliho projekt ztroskotal na odporu národních vlád, přispěl k obnovení zamrzlého evropského integračního procesu a Spinelli je tak v Evropské unii široce uznáván jako jeden z „otců zakladatelů“. Díky Spinellimu se EU v posledních 40 letech posunula od čistě ekonomického projektu ke společenství, které poskytuje svým obyvatelům četná občanská a sociální práva. Ke klíčovým reformám došlo v letech 1985 – 1995, kdy byl předsedou Evropské komise francouzský socialista Jacques Delors [v té době vítězila ve volbách do Evroparlamentu pravidelně frakce socialistů]: Schengenskou dohodou z roku 1985 byla svoboda pohybu rozšířena na všechny občany členských zemí tzv. schengenského prostoru [tedy nikoli již pouze pro migrující pracovníky]. Jednotný evropský pakt z roku 1986 reagoval na potřebu společné hospodářské a sociální politiky a zavedl proto nové nástroje ke sjednocení právních předpisů, kdy v rozhodování v centrálních orgánech stačí kvalifikovaná většina [dosud státy mohly uplatňovat právo veta]. Konečně na základě Maastrichtské smlouvy z roku 1992 vznikla Evropská unie jako kvalitativně vyšší typ integrace [teprve Lisabonská smlouva z roku 2007 však přiznala EU právní subjektivitu, kterou mělo dosud jen bývalé EHS tvořící do té doby jeden z jejích tří pilířů] – hospodářská a měnová unie doplněná navíc o občanský prvek v podobě občanství EU, které zajišťuje občanům široký katalog lidských práv, včetně práv občanských a sociálních.

PROČ JE DOBRÉ MÍT UNII

Je tu tak i druhá, podstatně přívětivější tvář Evropské unie, na kterou bychom neměli při naší analýze zapomínat. Unikátnost EU spočívající v nadnárodním principu rozhodování [tzv. supranacionalismus] umožňuje společným orgánům rozhodovat o některých otázkách centrálně. Sekundární právní akty jako jsou evropská nařízení a směrnice jsou závazné pro

3 Manifest z Ventotete, dostupný v různých jazycích na http://www.altierospinelli.org/manifesto/manifesto_en.html

všechny členské státy – platí v nich buď přímo [v případě nařízení], nebo zavazují státy k jejich promítnutí do domácí legislativy, jako je tomu u směrnic [nedostatečná transpozice pak má za následek přímý účinek dané směrnice]. Většina evropské legislativy sice i nadále sleduje primárně ekonomické zaměření organizace, v rámci společných politik však některé cíle i do sociální oblasti či ekologie. Jakkoli je společná sociální politika stále okrajovým tématem, byly již vedle rámcové Evropské sociální charty zakotvující široký katalog sociálních práv⁴ přijaty i některé důležité směrnice v oblasti pracovního práva, stanovující pro zaměstnance na celém území EU například maximální pracovní dobu nebo omezující tzv. překerní zaměstnání (jako jsou pracovní poměry na dobu určitou, u kterých je např. omezeno kolikrát lze prodloužit). I když jsou tyto minimální standardy nastaveny samozřejmě naprosto nedostatečně, lze na nich ukázat, že tu existují účinné nástroje, kterými lze na celoevropské úrovni nastavit povinnou úroveň ochrany pracujících.

Pozitivní prvky však lze nalézt i ve společné hospodářské politice. Ochrana hospodářské soutěže před kartely, monopoly i dalšími druhy tržního selhání, jakým jsou i externality či informační nerovnováha mezi prodávajícími a spotřebiteli, není sice typicky socialistickým požadavkem, představuje však nástroj, jak alespoň částečně bojovat proti nadnárodnímu kapitálu, který nás vykořisťuje hned několikrát – nejen jako zaměstnance, ale i jako obyvatele životního prostředí (ze kterého si udělal surovinovou základnu) a potřeť i jako spotřebitele. Evropské předpisy na ochranu spotřebitele chrání každého z nás před tím, abychom byli klamáni nepravdivým označením zboží, což pravicoví populisté s oblibou překrucují jako likvidaci „tradičních“ českých výrobků [ve skutečnosti jde však o to, aby se jako rum neprodávalo něco, co ve skutečnosti není rumem a jako máslo něco, co není máslem]. V neposlední řadě pak Evropské koncernové právo chrání menší podniky před tím, aby byly kapitálově vykradeny svou mateřskou společností a přivedeny ke krachu

[což u nás v 90. letech postihlo mnoho podniků po nákupu zahraničním investorem, protože podobné koncernové právo u nás v té době neexistovalo]. Z levicového pohledu by se pro nás Evropská unie rozhodně neměla stát programem a konečným cílem [řečeno spolu s Trockým], mohla by však sehrát pozitivní úlohu v šíření sociálního pokroku a řešení nejpálčivějších otázek dneška, jakými jsou sociální nerovnost, neomezená moc nadnárodních korporací, či ničení životního prostředí – nástroje na to má. Pojďme tedy z původně liberálního projektu udělat projekt socialistický.

ZA EVROPU SOCIALISTICKOU

Prvním levicovým požadavkem na reformu Evropské unie by mělo být rozšíření hospodářské a měnové unie též o unii fiskální – vytvoření společného daňového prostoru. Po členských státech se na jednu stranu vyžaduje rozpočtová odpovědnost, na druhou stranu je však pro ně efektivní a spravedlivý výběr daní problematický. Nadnárodní korporace těží z nejednotných daňových předpisů a zřizují si fiktivní sídla v daňových rájích, které existují dokonce i na území EU [Kypr, Lucembursko či Nizozemsko], takže si denně přivlastňují nezdaněné miliardy eur. Národní vlády, i pokud nejdou kapitalistům vyloženě na ruku, se většinou neodvažují zvyšovat daně z kapitálových zisků kvůli strachu z odlivu kapitálu do zahraničí, a zatěžují namísto toho daněmi obyčejné lidi zdaněním jejich mezd a nepřímými daněmi. Řešení na evropské úrovni se zde přímo nabízí, je jediným možným krokem k daňové spravedlnosti a k zúčtování s „offshoreovými partyzány“, jejichž rozpočty jsou často vyšší než rozpočty některých států. Především je potřeba sjednotit pravidla pro určování sídla firem tak, aby odváděly daně ve všech státech, ve kterých vykonávají svou ekonomickou činnost a ne pouze v těch, kde mají cedulku s názvem. Dále je potřeba spravedlivě nastavit odstupňovanou minimální výši daňových sazeb [jak to požadoval již Trockij] – díky tomu, že je Evropská unie světově důležitým trhem, v tomto případě odliv kapitálu do zahraničí nehrozí. Podobná daňová harmonizace existuje u nepřímých daní, kde jsou stanovena povinná procentuální rozmezí pro sazby DPH (zvláště pro zvýšenou a sníženou sazbu); u přímých daní k ní však dosud nedošlo, ačkoli podle čl. 115 smlouvy

o fungování EU může Rada EU přijímat směrnice k harmonizaci předpisů majících vliv na fungování vnitřního trhu⁵. Na vině je odpor národních vlád, přijetí v Radě v tomto případě navíc podléhá zvláštnímu legislativnímu postupu, který vyžaduje jednomyslnost.

Tzv. demokratický deficit Evropské unie je odvěkým problémem, na který s oblibou upozorňují i populisté, je však způsoben spíše právě oním požadavkem ochrany národních zájmů. Většina rozhodovacích pravomocí je totiž stále pevně v rukou národních vlád. Evropský parlament složený z přímo volených zástupců lidu má v řádném legislativním postupu pouze spolurozhodovací pravomoc společně s Radou EU, tj. radou ministrů, ve které má každá z vlád členských států jednoho zástupce – k přijetí legislativy je potřeba schválení v obou těchto orgánech. V některých důležitých otázkách, jako jsou například výše zmíněné daně, navíc může rozhodovat pouze Rada (a to jednomyslně), zatímco Evropský parlament má pouze konzultativní funkci. Hlavní překážkou všech reforem i pokračování procesu federalizace jsou tak především národní vlády, které se logicky dobrovolně nikdy nevzdají své moci. O sjednocené Evropě tak platí to samé, co o socialismu – ze své podstaty jí nemůže být dosaženo skrz zaběhlé instituce, ale musí být vybojována tlakem lidu zdola.

Spinelli již v manifestu z Ventotete napsal, že dělicí čára mezi pokrokovými a reakčními silami dnes již nesleduje primárně otázku demokracie či socialismu. Jde mnohem více o to, zda politické síly mají za cíl pouze dobytí moci ve státě a tak „nechávají žhavou lávu lidových vášní usazovat ve starých formách“ [čímž třeba i nevědomky nahrávají reakci, protože stále ožívují staré mocenské formy útlatku], nebo zda lidovou sílu směřují k dosažení mezinárodní jednoty. Primárním cílem každého levicového politika proto musí být pouze mezinárodní socialismus.

Text vznikl za podpory Nadace Rosy Luxemburgové. Jeho obsah se nemusí shodovat s názory Nadace.

⁵ Více o této problematice viz např. článek Přímé zdanění: zdanění fyzických a právnických osob dostupný na www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/80/prime-zdani-ni-zdani-fyzickych-a-pravnickych-osob

⁴ Evropská sociální charta – dostupná např. na stránkách MPSV, www.mpsv.cz/evropska-socialni-charta

JAK ZBROJENÍ NIČÍ KLIMA

MARKÉTA JUŘICOVÁ

V roce 2016 se ratifikací Pařížské dohody všechny členské státy Evropské unie zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 40 procent do roku 2030. Změna klimatu je čím dál naléhavějším problémem a přestože by se mohlo na první pohled zdát, že se Evropa snaží nalézt řešení (například v podobě neustále omílaného Green Dealu), žádné reálné kroky dosud podniknuty nebyly a planeta se stále otepluje.

Lidé po celém světě se potýkají s čím dál extrémnějším počasím, ať už jde o ochromující vlny veder, záplavy, hurikány nebo jiné přírodní katastrofy. Nebezpečí již dnes vidí nejen environmentální aktivisté, ale také čím dál více politiků nejen z levicových a zelených stran. Je čím dál zřetelnější, že papírová brčka ani třídění odpadu planetu nezachrání, že potřebujeme systémové řešení. Jak tedy zaříznout největší znečišťovatele, kdo to vlastně je a proč to ještě nikdo neudělal?

MÝTUS GREEN DEALU

V nedávných evropských volbách byl pro mnoho stran jedním z hlavních témat Green Deal. Tímto pojmem se nejvíce oháněly populistické strany a koalice, jako je ANO nebo STAČILO, které stavěly celou volební kampaň na „zastavení nebezpečného Green Dealu“, čímž oslovily značnou část pracujících, kteří zejména dílčí opatření, jako je zákaz spalovacích motorů, vnímají jako hrozbu. Je to svým způsobem logické - v zemi, kde jsou lidé v důsledku nedostatečné infrastruktury veřejné dopravy odkázáni na dopravu automobilovou, a ve světě, kde jsou zdánlivě ekologičtější alternativy, jako jsou elektromobily, dostupné jen pro bohaté, tyto dílčí změny v důsledku jen ztěžují pracujícím život a odsouvají je na hranici chudoby. To však neznamená, že máme na řešení klimatických změn zanevřít. Znamená to, že dílčí zákazy a kosmetické úpravy nestačí a že musíme jednou provždy opustit myšlenku zeleného růstu a zeleného kapitalismu, proto-

že v rámci kapitalismu za tyto změny vždy zaplatí pracující.

Víme, že za značnou část znečištění a změn klimatu mohou nadnárodní korporace a uhelné a ropné společnosti, které i přes pokusy vypadat ekologicky (greenwashing), produkuje ohromné množství emisí a odpadu, kácí lesy, ničí ekosystémy a lobbují u politiků po celém světě za přijímání zákonů, díky kterým v tom všem mohou nepozorovaně pokračovat. Zatímco však kritika nadnárodních korporací ve veřejném prostoru již sem tam zaznívá, o největším nebezpečí pro klima se téměř nemluví. Green Deal v současné podobě nemá mezery jen v oblasti nadnárodních korporací. Při jeho tvorbě se pozapomnělo také vliv stoupajícího trendu zbrojení na klimatické změny a cíle klimatických dohod. Data Transnational Institute z roku 2023 hovoří naprosto jasně. Největší hrozbou pro klima a pro zelenou transformaci je právě zbrojení.

KAM SE PODĚLY PENÍZE NA ZELENOU TRANSFORMACI?

Úsilí o zmírnění dopadů změny klimatu a přizpůsobení se této změně je chronicky podfinancováno miliardami dolarů, což prohlubuje klimatickou krizi a její dopady na občany po celém světě. Nejbohatší země, které nejvíce znečišťují ovzduší, zároveň zvyšují vojenské výdaje. Celosvětové vojenské výdaje dosáhly rekordní výše 2,24 bilionu dolarů, přičemž více než polovinu z této částky vydává 31 členských států NATO, a

předpokládá se, že v příštích několika letech se rozpočty masivně zvýší.

Zvyšování výdajů na obranu se stalo předmětem diskuze již po válce v Kosovu, kde byly hlavním aktérem americké síly, které bombardovaly Kosovo, a první formální (i když nezávazná) dohoda zvýšit výdaje na obranu na 2 procenta HDP vznikla v roce 2002 na summitu NATO v Praze. Oficiálně byla tato dohoda přijata až v roce 2014 na summitu v Newporu (Wales). Pro 2 procenta neexistuje žádná metodologie, 2 procenta HDP na armádu o její síle nevypovídají. Přestože je zvyšování výdajů na obranu obhajováno jako nezbytné k odvrácení ruské hrozby v důsledku ruské invaze na Ukrajinu, NATO již nyní vydává za zbrojení 16x více než Rusko a jeho spojenci dohromady a 13x více než Čína. Zvyšovat výdaje na obranu kvůli potenciálním hrozbám tedy není nutné.

Vojenské výdaje NATO v roce 2023 ve výši 1,26 bilionu dolarů a předpokládané dodatečné výdaje na splnění cílů by mohly být místo toho vynaloženy na zmírnění změny klimatu a přizpůsobení se jí.

Například slíbený a nesplněný závazek nejbohatších zemí poskytnout dodatečné finanční prostředky na ochranu klimatu ve výši 100 miliard dolarů ročně představuje méně než 8 % částky, kterou NATO v roce 2023 vydá na vojenské účely. Pro dokreslení situace se nyní podívejme na další čísla.

Roční výdaje na obranu NATO by při současném stavu mohly pokrýt naplnění Pařížské dohody pro střed-

ně a nízkopříjmové státy po dobu 12 let [100 mld ročně], náklady afrických zemí na adaptaci a zmírnění dopadů klimatických změn po dobu 4 let [280 mld ročně] nebo náklady na adaptaci na klimatické změny pro středně a nízkopříjmové země po dobu 3 let [340 mld ročně]. Pokud by všechny členské státy NATO vydávaly na obranu alespoň 2 % HDP, mohlo by se z těchto výdajů v dlouhodobém horizontu [8 let předpokládaných výdajů NATO] pokrýt náklady na adaptaci na klimatické změny pro středně a nízkopříjmové země po dobu 34 let, náklady afrických zemí na adaptaci a zmírnění dopadů klimatických změn po dobu 42 let nebo naplnění Pařížské dohody

pro středně a nízkopříjmové státy po dobu celých 118 let.

ARMÁDA JAKO NEJVĚTŠÍ PRODUCENT EMISÍ

Peníze však nejsou jediný problém. V celosvětovém měřítku jsou ozbrojené síly největším producentem skleníkových plynů. Zpráva organizací Scientists for Global Responsibility [SGR] a The Conflict and Environment Observatory [CEOBS] odhaduje, že v roce 2022 byly světové ozbrojené síly zodpovědné za přibližně 5,5 procenta celkových globálních emisí skleníkových plynů. Kdyby byla světová armáda zemí, byla by na

čtvrtém místě a její emise by převyšovaly emise Ruska.

Uhlíkovou stopu armády [v klidovém stavu] lze rozdělit do tří kategorií: „stacionární“, „mobilní“ a „dodavatelský řetězec“. Stacionární emise jsou provozní emise skleníkových plynů pro vojenské základny [a také civilní budovy ministerstva obrany a doprava pro civilní činnosti], zatímco mobilní emise vznikají z mobilních vojenských činností [tj. používání letadel, námořních plavidel a pozemních vozidel, kosmických lodí]. Emise z dodavatelského řetězce zahrnují emise skleníkových plynů zbrojního průmyslu a dalších společností, které dodávají armádě [např.

ubytování a stravování aktivního personálu a soukromí dodavatelé bezpečnostních služeb).

Poměr mezi emisemi z těchto tří kategorií závisí na složení armády. V Německu, které vynakládá 17 procent vojenských výdajů na vybavení, je poměr mobilních a stacionárních emisí 0,7:1,38. Pro srovnání, ve Francii, která vynakládá 27% vojenských výdajů na vybavení a má mnohem větší aktivní letectvo, je tento poměr 4,9:1. Emise z dodavatelského řetězce jsou obecně větší než u ostatních dvou kategorií.

Armádní emise jsou nicméně nedostatečně dokumentované. Iniciativa akademické obce a občanské společnosti - Military Emissions Gap - dospěla k závěru, že zprávy o vojenských emisích pro Rámcovou úmluvu OSN o změně klimatu [UNFCCC] „buď zcela chybí, nebo jsou neúplné, obecně nejasné a mezi jednotlivými zeměmi velmi nekonzistentní“. Proto je na výzkumných pracovnících a modelářích, aby odhadli celkové emise na základě spolehlivějších souborů údajů, které jsou k dispozici. SGR a CEOs vypracovali svůj odhad celkových celosvětových emisí z vojenské oblasti na základě [stacionárních] emisí na hlavu vojenského personálu [v aktivní službě v národních ozbrojených silách] a zkombinovali je s odhady mobilních nebo operačních emisí, odvozených z vojenského nasazení a činností a dopadů na dodavatelský řetězec, jako jsou např. výroba nebo přeprava zbraní. Ne všechny aspekty vojenských výdajů, například důchody, jsou relevantní pro mobilní emise nebo emise z dodavatelského řetězce; nejdůležitější je podíl výdajů na vybavení, jako jsou stíhačky, tanky a válečné lodě.

Od roku 2021, kdy byla vojenská uhlíková stopa 12 členských států NATO větší než jeden milion tun CO₂, se emise výrazně zvýšily, a to v Kanadě, Francii, Německu, Itálii, Nizozemsku, Norsku, Polsku, Španělsku, Turecku, Spojeném království a v USA. V roce 2023 se tento počet zvýšil na 15. Celková vojenská uhlíková stopa NATO v roce 2021 činila 196 milionů tun CO₂, přičemž 70 procent z ní připadalo na samotné USA, zatímco v roce 2023 to bylo 226 milionů tun CO₂ - o 30 milionů tun více za pouhé dva roky, což je ekvivalent 8 milionů aut na silnicích navíc. Už v roce 2021 byly emise vyprodukované NATO vyšší než emise VŠECH civilních letů do a z evropských zemí v tom samém roce [130 milionů tun].

Dodatečné emise potřebné k dosažení 2% cíle NATO odpovídají 474 milionům zpátečních letů mezi Londýnem a New Yorkem za osm let - v průměru 59 milionů letů ročně. Pro srovnání, v roce 2019, tedy v posledním roce před tím, než bylo celosvětové cestování výrazně omezeno pandemií COVID-19, se celosvětově uskutečnilo 38,9 milionu letů.

Navýšení vojenských výdajů na 2 procenta by mělo také děsivý dopad pro země s malou nebo žádnou armádou, jako je Island, který nemá armádu, a tedy nevytváří žádné armádní emise a nemá výdaje na armádu. Při dosažení cíle NATO na 2

procenta na armádu by vyprodukoval 55000 tun emisí, což je ekvivalent dodatečných 30 tisíc aut na silnici země, která má pouhých 376 tisíc obyvatel.

Kdyby se výdaje na obranu zvýšily na 2 procenta ve všech členských zemích NATO, emise by do roku 2028 narostly o 51 procent.

KDO NA TOM VŠEM VYDĚLÁVÁ?

Masivní zbrojení nemá jen ideologický základ, jak by se mohlo na první pohled zdát. Přestože polarizace mezinárodních vztahů a vytváření umělých hrozeb v důsledku návratu rétoriky z dob studené války („hodný západ“ proti „zlému východu“), jistě hraje v posilování světových armád velkou roli stejně jako imperialistická politika („vývoz demokracie“), nesmíme zapomínat také na ekonomický aspekt. Na zvyšování výdajů na obranu zkrátka někdo vydělává.

Tím někým je pochopitelně zbrojařský průmysl, který dlouhodobě lobbuje za naplnění cíle 2 % HDP a celkové zvyšování výdajů na obranu. Celkový rozsah zisků zbrojařských firem bude viditelný až v následujících

letech, ale už v první polovině roku 2022 například firma Rheinmetall zaznamenala nárůst objednávek munice o 259 procent oproti roku 2021. Roste také hodnota akcií zbrojařských firem. Ty se snaží o to, aby zvyšování výdajů na obranu nebylo vázáno na konkrétní konflikty, jako je válka na Ukrajině, hledají nové příležitosti pro export zbraní a podařilo se jim dosáhnout přijetí Akčního plánu NATO o zbrojní výrobě, čímž se podílí na vytváření válečné ekonomiky v řadě členských států NATO. Členské státy NATO v současnosti vyvážejí zbraně do 39 ze 40 klimaticky nejohroženějších zemí. V 17 z nich již probíhá ozbrojený konflikt, ve 22 vládne autoritářský režim, 26 zemí dosahuje nízkých hodnot v ukazatelích lidského rozvoje a na devět z nich se vztahuje zbrojní embargo OSN nebo EU.

CO S TÍM?

Je jasné, že abychom zachránili planetu, musíme co nejdříve zastavit zbrojení. Dílčí řešení v rámci kapitalistického systému existuje - potřebujeme co nejdříve vybudovat mezinárodní bezpečnostní struktury, které budou fungovat na principu diplomacie a dodržování principů mezinárodního práva a které nebudou dále prohlubovat propast mezi západem a východem. Jasně vidíme, že stávající struktury, jako je NATO, v tomto zcela selhaly. O takové řešení se zasazuje například Evropská levice [v ČR strana Levice].

Jako marxisté však víme, že jediným skutečně účinným řešením je konec kapitalismu. Jak říkal už Lenin, války pramení z imperialismu, který je nejvyšším vývojovým stádiem kapitalismu. Kapitalisté potřebují upevnit svou moc a své postavení na trhu, což se daří nejlépe, pokud mají kontrolu nad celým výrobním a dodavatelským řetězcem - od přírodních zdrojů přes továrny až na trh. Aby této kontroly dosáhli, využívají své ekonomické moci k ovlivňování politiky svých domovských zemí, které rozšiřují své působení vojenskou silou.

Abychom tedy jednou provždy zastavili války a zbrojení, musíme překonat kapitalismus. Organizujeme se, demonstrujeme, stávkujeme. Jako pracující máme v rukou jedinečnou moc. Tak se ji, krůček po krůčku, pojďme naučit využít.

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE

NEDEJ

SOBOTA 19.10.
PRAHA

NÁČKŮM

ŽÁDNOU

ŠANCI

PŘIHLAŠTE SE:

/SPOLECNEPROTIRASISMU

/SPOLECNE.PROTI.RASISMU

WWW.PROTIRASISMU.CZ

REALISTICKÝ „MÝTUS“ SOCIÁLNÍ REVOLUCE PODLE SORELA?

PETR DVOŘÁK

V předminulém roce vyšla v rámci prestižní edice Europa nakladatelství Academia publikace *Iluze pokroku; Rozklad marxismu*. Svazek přináší kritické vydání dvou rozsáhlejších prací francouzského politického a sociálního teoretika Georgese Sorela [1847-1922] v překladu Jana Petříčka.

Je připojen poměrně obsáhlý a fundovaný doslov od Ondřeje Sláčka a Čestmíra Pelikána, který vedle vyličení myslitelových životních osudů přináší jeho „intelektuální biografii“, tedy analýzu teoretického díla, a jeho „druhý život“, tedy působení myšlenkového odkazu v průběhu 20. století, a nakonec i zamyšlení nad jeho aktuálností pro emancipační hnutí 21. století.

Georges Sorel se narodil 2. listopadu 1847 v Cherbourgu do tradičně nalistické rodiny. Otec byl neúspěšný obchodník a mladý Georges vyrůstal v relativní bídě, což jej podle některých životopisců odcizilo jeho třídě a sblížilo s dělnickým hnutím¹.

Navzdory hmotné nouzi vystudoval pařížskou polytechniku a nako-

nec se domohl dobrého zajištění jako úředník ve Sboru inženýrů mostů a cest. Roku 1893 odchází do penze, stěhuje se do Paříže a vstupuje do veřejného života. Platil v Paříži za zajímavou, svéráznou figurku, místními přezdívan jako „Sokrates z Latinské čtvrti“.

Teprve tehdy začal publikovat, zpočátku však spíše filosoficko-náboženské spisy, k politické teorii přešel až později.

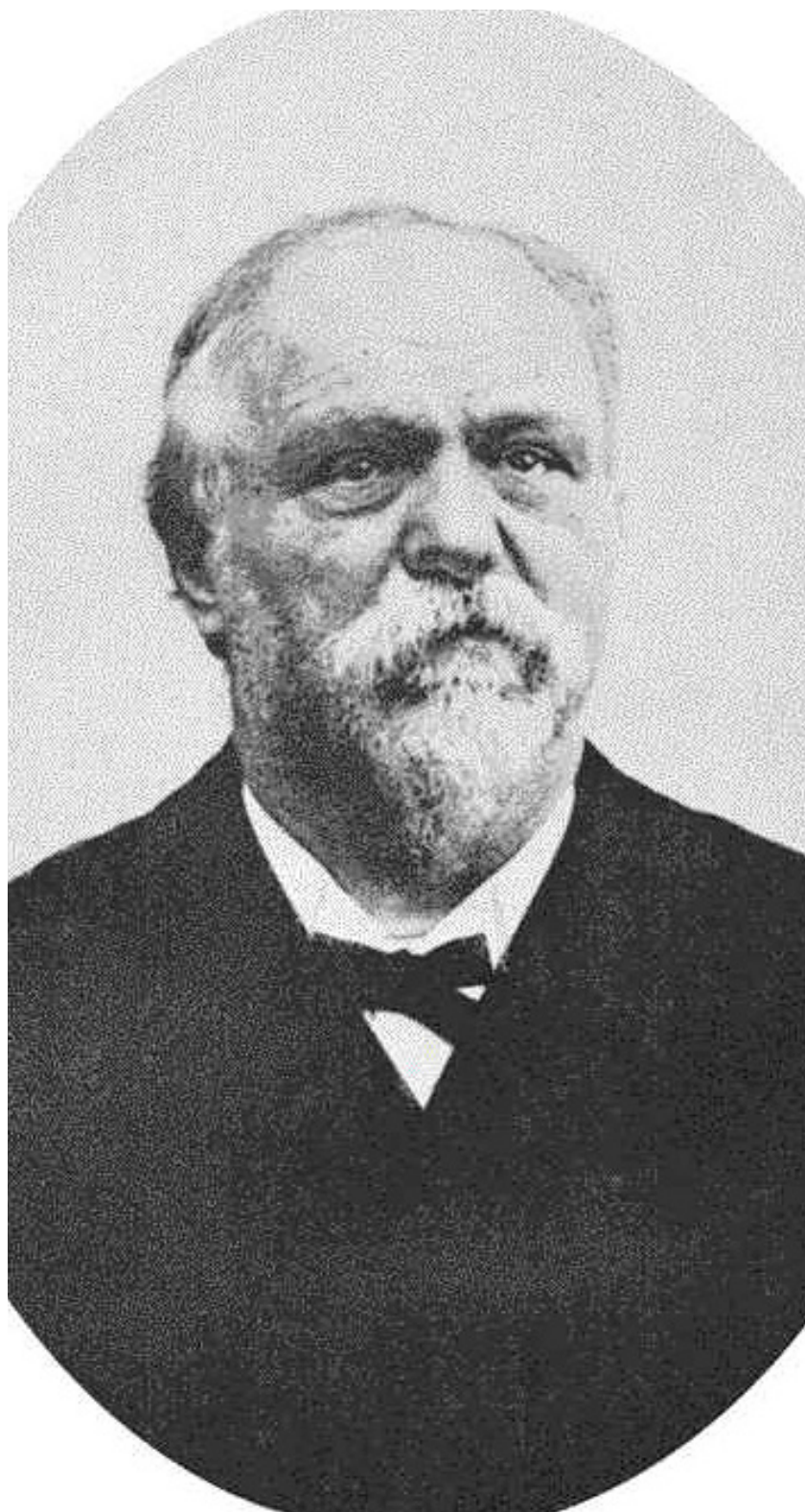
KONTAKTY SE SYNDIKALISTICKÝM HNUTÍM

Výrazný zlom v Sorelově myšlenkovém vývoji způsobila tzv. Dreyfussova aféra. V jejím důsledku se definitivně rozešel s reformismem (od té doby je to pro něj „dělnický protekcionismus“). Avšak za hlavní nebezpečí pro dělnickou třídu začal považovat mocenské aspirace maloburžoazních intelektuálů.

Počátkem století přichází s vlastním pojetím socialismu, bezesporu velmi nonkonformním. Ve Francii v té době anarchisté budují nezávislé radikální odbory a tzv. burzy práce, odborářské vzdělávací spolky. Anarchosyndikalismus se tu stává poprvé - a dosud naposledy - v dějinách skutečně masovým hnutím². Sorel sledoval toto dění s velkými nadějemi, ale zpovzdálí – do politickým aktivit se nezapojil, ač se osobně přátelil s jeho vůdci. Tyto radikální odbory kladly důraz na přímou akci - sabotáže a bojkoty. Sabotáž ale Sorel výslovně odsuzoval jako neetickou, jako ničení produktu lidské práce. Sociální revoluce měla v jeho představách mít formu generální stávky.

1 STANLEY, John L. *The Sociology of Virtue: The Political and Social Theories of Georges Sorel*. University of California Press: Berkeley 1981, s. 3.

2 Dam'je, Vadim Valer'jevič. *Dějiny anarchosyndikalismu*. Překlad Dagmar Magincová. Nakladatelství AF: Praha 2016, s. 24-32.

Tyto své teorie postupně rozvíjel na stránkách dvoměsíčníku *Le Mouvement socialiste*. Založení časopisu, který začal vycházet od ledna 1899 pod vedením Huberta Lagardelle [1974-1958], Sorel sám inicioval a záhy se stal jeho nejvýznamnějším přispěvatelem³. Usiloval kolem tohoto periodika vytvořit novou školu, která za

3 FLERS, Marion de. *Le Mouvement socialiste* [1899-1914]. *Cahiers Georges Sorel*. Vol. 5, 1987, s. 49-76.

„srdce“ svého marxismu proklamovala třídní boj. Dosah listu byl však poměrně omezený.

Hlavní myšlenky pak – ve snaze stát se mluvčím francouzského syndikalistického hnutí – rozvinul Sorel ve třech rozsáhlých spisech: *Réflexions sur la violence* [Úvahy o násilí], *La décomposition du marxisme* [Rozklad marxismu] a *Les illusions du progrès* [Iluze pokroku]. Všechny tyto práce vyšly knižně roku 1908. Vznikly v poměrně krátké době a mají podobnou

genezi: jedná se o sérii článků uveřejněných postupně ve výše jmenovaném dvoměsíčníku a poté vydaných v jednom svazku.

„MÝTUS GENERÁLNÍ STÁVKY“ A NÁSILNÁ AKCE

Klíčové a nejčtenější z těchto děl *Úvahy o násilí* přináší všechny významné prvky Sorelovy filosofie [proto lze jen litovat, že dosud neexistuje jeho český překlad]⁴.

Sorel odmítá „socialismus vyjádřený pouze slovy“ a žádá naprostou přetržku s minulostí, válku proti moderní kapitalistické společnosti se všemi jejími nástroji útlaku⁵. Přitom rozlišuje mezi terorem státu („síla“) a odporem proti němu („násilí“), přičemž násilí je vše, co vede k rozvratu stávajícího pořádku a současně se neopírá o budování žádných nových politických struktur⁶ - tedy pojetí velmi blízké anarchismu.

Zásadní pro revoluční praxi je dále rozlišení mezi „utopií“ a „mýtem“. Tyto pojmy však mají u Sorela specifický význam: Reformismus spojuje s utopickým myšlením, tj. intelektualismem a kompromisnictvím. Naopak mýtus je založen na intuici, na ideálech heroismu a spontánní solidarity. Právě tyto ctnosti vyžaduje od proletářů realizace generální stávky.

Zároveň odsuzuje to, čemu říká „politická generální stávka“ [vedená stranami], protože ta může přinést jen zprostředkující vládu střední třídy, tedy vždy jen určitou formu státního „socialismu“.

Sorelův „etický socialismus“ je založen na etice boje a produkce: „Proletářské násilí... stojí ve službách civilizace; možná není tou úplně nejvhodnější metodou pro dosažení bezprostředních materiálních výhod, ale může zachránit svět před barbarstvím.“⁷

4 Česky vyšel pouze krátký výňatek ve skriptech pro interní potřebu: *Studijní texty k předmětu „Soudobé politické teorie“*. Vysoká škola politická ÚV KSČ: Praha 1967, s. 163-175.

5 SOREL, Georges. *Réflexions sur la violence*. Entremonde: Genève – Paris 2013, s. 26.

6 *Studijní texty*, s. 174-175.

7 SOREL, Georges. *Réflexions*, o.c., s. 75.

SORELOVA „ANTIMATERIALISTICKÁ REVIZE MARXISMU“

Ze socialistických myslitelů je nejvíce patrné působení Pierra-Josepha Proudhona (1809-1865), avšak téměř srovnatelný je vliv Marxův. Metafyzické koncepce Sorelovy pak mají inspiraci ve filosofii Henri Bergsona (1859-1941).

Marxismus nechápe Sorel jako exaktní vědu o ekonomických vztazích. Daleko spíše mu byl „poezií velké Apokalypsy“, myšleno sociální revoluce. Rozvíjí především - nejen tehdy - patrně nejvíce opomíjenou stránku Marxova systému, totiž morální. Podotýká: Marx „stáhl morálku zpět na zem, zbavil ji všech fantazií, ale neignoruje ji.“⁸ Proto také příliš nepracuje s pojmy jako vykořisťování či odcizení. Zdůrazňuje především třídní boj a třídní vědomí.

Z Bergsona si bere intuitivismus, vitalismus a voluntarismus, ale s „protidemokratickými“ (rozuměj protiburžoazními) implikacemi ve sféře politického myšlení. Ojediněle lze nalézt i jasný odkaz na Nietzscheho: „Originalita současného socialismu spočívá v přehodnocení všech hodnot bojovným proletariátem.“⁹

Sorel se snaží Marxův odkaz, který si přivlastnili zkorumpovaní reformističtí vůdcové případně neškodní salónní intelektuálové, znovu revolucionalizovat. Používá přitom eklektickou metodu, kdy svérázně kombinuje marxismus s prvky a vlivy (někdy nepřiznanými) filosofie života a „vulgární“ sociologie (Vilfredo Pareto).

V obecných syntézách politické teorie - pokud je mu věnována vůbec nějaká pozornost - obvykle bývá Sorel označován za anarchosyndikalistu. Uvědomělejší představitelé tohoto proudu se proti tomu vymezují a „škatulkují“ Sorela jako syndikalistického „neomarxistu“¹⁰, což je zřejmě nejbližší pravdě.

8 STERNHELL, Zeev – SZNAJDER, Mario – ASHERI, Maia. *The Birth of Fascist Ideology. From Cultural Rebellion to Political Revolution*. Princetion University Press: Princetion 1994, s. 40.

9 SOREL, Georges. Préface. In: MERLINO, Saverio. *Formes et essence du socialisme*. V. Giard – E. Brière. Paris 1898, s. xlii.

10 DAMIER, Vadim. *Dějiny anarchosyndikalismu*, s. 15.

BURŽOAZNÍ ILUZE „POKROKU“

Pokrok považuje Sorel za negativní mýtus, mýtus, jímž se zaštiťuje a na němž stojí vláda buržoazie a jejích ideologů (na rozdíl od mýtu generální stávky, jenž je pozitivním politickým mýtem).

Pro Marxe je socialismus dovršením společenského pokroku, nejvyšší formací, kdežto Sorel celou tuto umělou koncepci odmítá – proletariát ji musí odvrhnout, jinak nezvítězí.

Jediný pokrok, který podle Sorela reálně existuje, je technický pokrok, který sice představuje nezbytný předpoklad relativního materiálního pokroku nižších a středních vrstev, a podněcuje tak jejich revoluční směrlost – a je tedy nezbytným předpokladem svržení buržoazního panství, ale vůči reálným problémům lidské společnosti je v podstatě indiferentní. Dějiny se „tvoří“ v jiných oblastech jejího života.

Sorel chápe teorii pokroku jako ideologický nástroj bojující buržoazie, který má svůj původ v karteziánském myšlení a byl rozvinut osvícenskými mysliteli. Po vítězném převzetí moci se pak buržoazie snažila tuto ideu vštípit celé společnosti. Hledisko pokroku tak slouží jako jednoduché vysvětlení ve skutečnosti velice složitého a mnohotvárného lidského světa. Je to pohodlný prostředek pro lidi, kteří jsou podobně jako aristokracie 18. století líní soustavně studovat a samostatně a kriticky myslet, jak se orientovat ve světě. Chápu tedy filosofii pouze jako ozdobu či nevinou hru „ducha“, nikoli jako výraz dialektického boje sociálních sil. Věř, že díky evoluci institucí lze reálně postupně vytvořit společnost, která bude moci zajišťovat plný šťastný život, svobodný rozvoj všem lidem. To Sorel demaskuje jako součást buržoazní propagandy.

V textu *Rozklad marxismu* podrobuje kritice kvazi-revoluční politické strany vedené maloburžoazními intelektuály, kteří pouze využívají potenciálu autentického emancipačního boje k tomu, aby zaujali místo dosavadních elit. Jejich cílem je pak revoluční hnutí zdola co nejdříve zkrotit a pod rouškou „lidového státu“ nastolit svoje panství.

OHŁASY BOLŠEVICKÉ REVOLUCE

Sorel výslovně podpořil bolševickou revoluci v Rusku, ač sám Lenin měl o něm poměrně nízké mínění, jež vy-

jádřil poznámkou „známý zmatkař“¹¹. Autor *Iluzí pokroku* dokonce připravil roku 1921 nové vydání tohoto spisu rozšířené o dodatek *Cesta k socialismu*, kde pranýřuje neschopnost sociální demokracie v západní Evropě a hovoří o „obnově socialismu vlivem myšlenek bolševiků“.

V dovětku k novému vydání *Úvah o násilí* je pro něj Lenin „zároveň největším teoretikem, jakého měl socialismus od Marxe, a hlavou státu, jejíž génus připomíná Petra Velikého.“¹²

SORELOVSKÉ INSPIRACE V 21. STOLETÍ

Sorelovo myšlení, ač nepatří zrovna k nejznámějším teoretikům emancipačního hnutí, není rozhodně okrajovým fenoménem – dokonce by se se dalo říci, že představuje v jeho dějinách zásadní zlom, významnou výhybku. Jeho vliv je dodnes silný. Inspirovaly se jím a zároveň se s ním kriticky vyrovnávaly Antonio Gramsci (koncept kulturní hegemonie)¹³ či Walter Benjamin (analýza úlohy násilí)¹⁴, v nedávné době pak Ernesto Laclau a Chantal Mouffe při opětovném promyšlení konceptu hegemonie a strategie levice¹⁵ či Terry Eagleton ve své analýze ideologie¹⁶. Svým důrazem na čin, jednání, jež preferuje před strukturální analýzou, ovlivnil částečně i praxi tzv. nové levice v 60. a 70. letech 20. století¹⁷.

11 LENIN, Vladimír Iljič. *Materialismus a empiriokriticismus*. Přel. Vladimír RUML – Marie VONDRÁŠKOVÁ. Svoboda: Praha 1984, s. 323.

12 SOREL, Réflexions, o.p., s. 237.

13 GRAMSCI, Antonio. *Základy politiky*. Přel. Jaroslav Bezděk. Mladá fronta: Praha 1967.

14 WALTER, Benjamin. *Ke kritice násilí [1921]*. In: týž. *Agelilaus Satander*. Přel. Jiří Brynda. Herrmann & synové: Praha 1998, s. 48-79.

15 LACLAU, Ernesto – MOUFFE, Chantal. *Hegemonie a socialistická strategie*. Za radikálně demokratickou politiku. Přel. Rudolf Převrátil. Karolinum: Praha 2014.

16 EAGLETON, Terry. *Ideology. An Introduction*. Verso: London – New York 1991, s. 186-188.

17 BARŠA, Pavel. *Síla a rozum. Spor realismu s idealismem v moderním politickém myšlení*. Filosofie: Praha 2007, s. 183-189.

A CO
ČTEŠ
TY

?

Solidarita
30 Kč
SOL SOL

ZA ČÍM STOJÍME

PROTI IRACIONÁLNÍMU A ABSURDNÍMU SYSTÉMU

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet

společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlaku.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého poh-

laví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

PŘIDEJTE SE K NÁM

**SOLIDARITA
VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
WWW.SOCSOL.CZ**

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370
Redakční e-mail: redakce@socsol.cz
Předplatitelský e-mail: predplatne@socsol.cz
Doručovací adresa: Socialistická solidarita,
P.O. Box 469, 111 21, Praha 1

ŠÉFREDAKTOR:
Martin Šaffek

REDAKČNÍ RADA
Jan Májiček, Markéta Juřicová,
Petr Dvořák, Pavel Šnajdr

SAZBA:
Martin Šaffek

KOREKTURY
Petr Dvořák, Markéta Juřicová, Pavel Šnajdr

FOTOGRAFIE NA OBÁLCE
Vít Hassan

Vždy na straně pracujících!

Sledujte nás na sociálních sítích

Kanál Solidarita na WhatsUpu

Skupina Solidarita na Telegramu

Stránka socsol na Facebooku

Účet socsol.cz na Instagramu

Pište na mail info@socsol.cz

**Odebírejte
mailový
zpravodaj**

**Přidejte se
k nám!**

